Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA NIKOLASA EMILIU [*NICHOLAS EMILIOU*] SECINĀJUMI,
sniegti 2023. gada 9. novembrī[1]

Lieta C-516/22

Eiropas Komisija
pret

Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti

Dalībvalsts pienākumu neizpilde – Aizmugurisks spriedums – Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas – Pārejas periods – Tiesas jurisdikcija – *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa) spriedums – Šķīrējtiesas nolēmuma izpilde – LES 4. panta 3. punkts – Pienākums lojāli sadarboties – Tiesvedības apturēšana – LESD 351. panta pirmā daļa – Nolīgumi ar trešām valstīm, kurus dalībvalstis noslēgušas pirms to pievienošanās Eiropas Savienībai – Daudzpusēji nolīgumi – LESD 267. pants – Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu neiesniegšana – Valsts tiesa, kas lietu izskata pēdējā instancē – LESD 108. panta 3. punkts – Valsts atbalsts – Pienākums atturēties no jebkādas darbības

I. Ievads

1. Kādā 1970. gadā publicētā rakstā viens no tā autoriem – toreizējais tiesnesis Mertenss de Vilmarss (*Mertens de Wilmars*), kurš vēlāk kļuva par (tagadējās) Eiropas Savienības Tiesas sesto priekšsēdētāju, – sava personīgā viedokļa izklāstā norādīja, ka saskaņā ar klasiskajām starptautiskajām publiskajām tiesībām valstis ir atbildīgas par savu tiesu iestāžu rīcību. Viņš gan piebilda, ka ar toreizējo EEK Līgumu ir izveidotas īpašas attiecības starp dalībvalstu tiesu iestādēm un Kopienas tiesu iestādēm. Balstoties uz to, tiesnesis Mertenss de Vilmarss apgalvoja, ka "valsts tiesas nolēmums par Kopienu tiesību normu tvērumu vai – vispārīgāk – spriedums, ar ko tiek piemērotas Kopienu tiesību normas, nevar atzīt par dalībvalsts pienākumu neizpildi". Viņš uzskatīja, ka procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi ietvaros dalībvalsts par savu tiesu rīcību būtu atbildīga tikai tad, ja pēdējās instances tiesa sistemātiski atteiktos izmantot prejudiciālā nolēmuma procedūru[2].

2. Pēdējo piecdesmit gadu laikā Savienības tiesības ir ievērojami attīstījušās. Tagad par vispāratzītu ir uzskatāms tas, ka principā dalībvalsts pienākumu neizpildi var konstatēt uz LESD 258.–260. panta pamata neatkarīgi no tā, kuras šīs valsts iestādes, struktūras vai aģentūras darbība vai bezdarbība ir izraisījusi šādu neizpildi, pat ja šīs iestādes neatkarība ir garantēta

1 Oriģinālvaloda – angļu.

2 Mertens de Wilmars, J., Verougstraete, I.M., "Proceedings Against Member States for Failure to Fulfil their Obligations", *Common Market Law Review*, 7. sēj., Nr. 4, 1970, 389. un 390. lpp. Līdzīgi pēc dažiem gadiem arī ģenerāladvokāta Ž. P. Varnera [*J. P. Warner*] secinājumos lietā *Bouchereau* (30/77, EU:C:1977:141, 2020. lpp.).

konstitūcijā [3]. No tā izriet, ka procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi ietvaros dalībvalsti var saukt pie atbildības par Savienības tiesību normu pārkāpumiem, kas izriet no valsts tiesu nolēmumiem [4].

3. Tomēr šīs lietas īpatnība ir tāda, ka Eiropas Komisijas apgalvotos Savienības tiesību normu pārkāpumus ir izdarījusi nevis dalībvalsts tiesa, bet gan tiesa, kas līdz ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības ("*Brexit*") pārsūdzētā sprieduma pasludināšanas laikā bija ieguvusi trešās valsts tiesas statusu – *Supreme Court of the United Kingdom* (Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa).

4. Uzskatu, ka šajā lietā, neraugoties uz *Brexit* un īpašo piesardzību, kas ir jāievēro, konstatējot tiesas pārkāpumu [5], ir secināms, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ar pārsūdzēto spriedumu ir izraisījusi vairākus Savienības tiesību normu pārkāpumus, kurus par tādiem var atzīt šajā tiesvedībā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Savienības tiesības

5. LESD 351. panta pirmajā daļā ir noteikts:

"Līgumi neietekmē tiesības un pienākumus, ko uzliek nolīgumi, kurus pirms 1958. gada 1. janvāra un – attiecībā uz kandidātvalstīm – pirms to pievienošanās dienas viena vai vairākas dalībvalstis, no vienas puses, noslēgušas ar vienu vai vairākām trešām valstīm, no otras puses." [6]

6. Saskaņā ar Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas [7] 2. panta e) punktu "pārejas periods" ir tā 126. pantā paredzētais pārejas periods.

7. Izstāšanās līguma 86. panta "Eiropas Savienības Tiesā izskatīšanā esošās lietas" 2. punktā ir noteikts:

"Eiropas Savienības Tiesai joprojām ir jurisdikcija sniegt prejudiciālus nolēmumus par Apvienotās Karalistes tiesu un tribunālu pieprasījumiem, kas iesniegti pirms pārejas perioda beigām."

8. Izstāšanās līguma 87. panta "Jaunas lietas Tiesā" 1. punktā ir noteikts:

"Ja Eiropas Komisija uzskata, ka Apvienotā Karaliste pirms pārejas perioda beigām nav izpildījusi Līgumos vai šā līguma Ceturtajā Daļā noteikto pienākumu, Eiropas Komisija četru gadu laikā pēc

3 Skat. neseno spriedumu, 2020. gada 28. janvāris, Komisija/Itālija (Maksājumu kavējumu novēršanas direktīva) (C-122/18, EU:C:2020:41, 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

4 Skat. it īpaši spriedumus, 2009. gada 12. novembris, Komisija/Spānija (C-154/08, EU:C:2009:695), un 2018. gada 4. oktobris, Komisija/Francija (priekšnodoklis par ienākumiem no kapitāla un kustamas mantas) (C-416/17, EU:C:2018:811). Skat. arī Atzinumu 1/09 (Nolīgums, ar kuru tiek izveidota vienota sistēma strīdu izskatīšanai patentu jomā), 2011. gada 8. marts (EU:C:2011:123, 87. punkts).

5 Šo aspektu Tiesa ir uzsvērusi vairākkārt, un tam pilnīgi piekrītu. Skat., piemēram, spriedumus, 2003. gada 9. decembris, Komisija/Itālija (C-129/00, EU:C:2003:656, 32. punkts), un 2007. gada 7. jūnijs, Komisija/Grieķija (C-156/04, EU:C:2007:316, 52. punkts).

6 Šie starptautiskie nolīgumi turpmāk tekstā ir saukti "iepriekšējie nolīgumi".

7 Turpmāk tekstā – "Izstāšanās līgums" (OV 2020, L 29, 7. lpp.).

pārejas perioda beigām var iesniegt lietu Eiropas Savienības Tiesā saskaņā ar LESD 258. panta [..] prasībām. Eiropas Savienības Tiesai ir jurisdikcija šādās lietās."

9. Izstāšanās līguma 126. pantā "Pārejas periods" ir paredzēts:

"Ir paredzēts pārejas jeb īstenošanas periods, kas sākas šā līguma spēkā stāšanās dienā un beidzas 2020. gada 31. decembrī."

10. Izstāšanās līguma 127. pantā "Pārejas noteikumu darbības joma" ir noteikts:

"1. Ja vien šajā līgumā nav noteikts citādi, pārejas periodā Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā ir piemērojamas Savienības tiesības.

[..]

3. Pārejas periodā saskaņā ar 1. punktu piemērojamās Savienības tiesības Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā rada tādas pašas tiesiskās sekas kā tās, kuras rodas Savienībā un tās dalībvalstīs, un tās interpretē un piemēro saskaņā ar tām pašām metodēm un vispārīgajiem principiem, kādus piemēro Savienībā.

[..]

6. Ja vien šajā līgumā nav noteikts citādi, pārejas periodā ikvienu atsauci uz dalībvalstīm Savienības tiesībās, kas ir piemērojamas saskaņā ar 1. punktu, arī tajās, kas noteiktas, īstenojot un piemērojot minētās Savienības tiesības dalībvalstīs, saprot kā atsauci, kas ietver arī Apvienoto Karalisti.

[..]"

B. Starptautiskās tiesības

11. Divpusējā ieguldījumu nolīguma starp Zviedrijas Karalistes valdību un Rumānijas valdību par ieguldījumu veicināšanu un savstarpējo aizsardzību, kas noslēgts 2002. gada 29. maijā (turpmāk tekstā – "DIN") un kas stājās spēkā 2003. gada 1. jūlijā, 2. panta 3. punktā ir noteikts:

"Katra līgumslēdzēja puse pastāvīgi nodrošina taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi pret otras līgumslēdzējas puses ieguldītāju ieguldījumiem un ar patvaļīgiem vai diskriminējošiem pasākumiem neliek šķēršļus minēto ieguldītāju veikto ieguldījumu nodrošināšanai, pārvaldībai, uzturēšanai, izmantošanai, lietojumam attiecībā uz šiem ieguldījumiem vai to pārdošanai, kā arī preču un pakalpojumu iegādei vai to ražojumu pārdošanai, veicot nesamērīgus vai diskriminējošus pasākumus."

12. DIN 7. pantā ir noteikts, ka strīdus starp ieguldītājiem un nolīgumu noslēgušajām valstīm citastarp risina šķīrējtiesa, piemērojot *ICSID* konvenciju ("šķīrējtiesas klauzula").

13. 1965. gada 18. martā Vašingtonā noslēgtās Konvencijas par ieguldījumu strīdu izšķiršanu starp valstīm un citu valstu pilsoņiem (turpmāk tekstā – "*ICSID* konvencija") 53. un 54. pants ir ietverti tās IV daļas ("Arbitrāža") 6. nodaļā ("Lēmuma atzīšana un izpilde"). 53. panta 1. punktā ir teikts:

"Lēmums ir saistošs pusēm un nav pakļauts jebkādai pārsūdzēšanai vai jebkādiem citiem labojumiem, kā izņemot tos, ko paredz šī Konvencija. Katra puse ievēro un pilda lēmuma noteikumus, izņemot gadījumu, kad pildīšana ir atlikta atbilstoši attiecīgajiem šīs Konvencijas nosacījumiem."

14. 54. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Katra Līgumslēdzēja Valsts atzīst pieņemto lēmumu atbilstoši šai Konvencijai kā saistošu un pilda pekuniārās saistības, ko uzliek šis lēmums tās robežās, it kā tas būtu šīs Valsts tiesas galīgais spriedums. [..]."

III. Tiesvedības priekšvēsture un pirmstiesas process

15. Nākamajos punktos ir sniegts lietai nozīmīgo faktisko apstākļu, kas izriet no lietas materiāliem, kopsavilkums.

A. Šķīrējtiesas nolēmums, Komisijas lēmumi un tiesvedība Eiropas Savienības Tiesā

16. Rumānija 2004. gada 26. augustā atcēla 1998. gadā ieviesto reģionālā valsts atbalsta shēmu dažādu nodokļu atvieglojumu veidā; šis lēmums stājās spēkā 2005. gada 22. februārī. Zviedrijas ieguldītāji *Ioan* un *Viorel Micula* un trīs Rumānijā reģistrētas komercsabiedrības, kurās viņi īsteno izšķirošo ietekmi(turpmāk tekstā – "ieguldītāji"), kuri bija saņēmuši atbalstu no šīs shēmas pirms tās atcelšanas, 2005. gada 28. jūlijā lūdza izveidot šķīrējtiesu atbilstoši DIN 7. pantam, lai saņemtu atlīdzinājumu par zaudējumiem, kas radušies strīdīgās nodokļu atvieglojumu shēmas atcelšanas dēļ.

17. Ar 2013. gada 11. decembra nolēmumu (turpmāk tekstā – "nolēmums") šķīrējtiesa atzina, ka, atceldama strīdīgo nodokļu atvieglojumu shēmu pirms 2009. gada 1. aprīļa, Rumānija nav ievērojusi ieguldītāju tiesisko paļāvību, nav rīkojusies pārredzami, jo nebija tos savlaicīgi informējusi, un nav nodrošinājusi pret to ieguldījumiem taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi DIN 2. panta 3. punkta izpratnē. Līdz ar to šķīrējtiesa piesprieda Rumānijai atlīdzināt ieguldītājiem nodarītos zaudējumus 791 882 452 Rumānijas leju (RON) (apmēram 160 miljoni EUR pēc pašreizējā maiņas kursa) apmērā.

18. Komisija 2014. gada 26. maijā pieņēma lēmumu C(2014) 3192 final, ar ko lika Rumānijai pienākumu nekavējoties un līdz brīdim, kad Komisija pieņems galīgo lēmumu par apgalvotā atbalsta saderību ar iekšējo tirgu, apturēt jebkādas darbības, kuru rezultātā varētu tikt īstenots vai izpildīts nolēmums (turpmāk tekstā – "apturēšanas rīkojums") – ar tādu pamatojumu, ka šādas darbības varētu būt uzskatāmas par nelikumīgu valsts atbalstu.

19. Komisija 2014. gada 1. oktobrī informēja Rumāniju, ka tā ir nolēmusi sākt LESD 108. panta 2. punktā paredzēto formālo izmeklēšanas procedūru attiecībā uz apgalvoto atbalstu (turpmāk tekstā – "lēmums par procedūras sākšanu").

20. Pēc tam – 2015. gada 30. martā – Komisija pieņēma lēmumu par valsts atbalstu SA.38517 (2014/C) (ex 2014/NN), ko īstenoja Rumānija – Šķīrējtiesas 2013. gada 11. decembra nolēmums lietā *Micula* pret Rumāniju (turpmāk tekstā – "2015. gada galīgais lēmums"). Šajā lēmumā būtībā ir teikts, ka i) ar nolēmumu piešķirtā atlīdzinājuma samaksa ieguldītājiem ir ar iekšējo tirgu nesaderīgs "valsts atbalsts" LESD 107. panta 1. punkta izpratnē un ii) Rumānijai ir pienākums neizmaksāt nesaderīgu atbalstu un atgūt šādu atbalstu, kas jau izmaksāts ieguldītājiem.

21. Ieguldītāji apstrīdēja 2015. gada galīgā lēmuma spēkā esamību, vēršoties Vispārējā tiesā, kas ar 2019. gada 18. jūnija spriedumu *European Food* u.c./Komisija [8] šo lēmumu atcēla. Vispārējā tiesa būtībā apmierināja ieguldītāju izvirzītos pamatus, ar kuriem tika apgalvots par i) Komisijas kompetences neesamību un Savienības tiesību normu nepiemērojamību situācijai pirms Rumānijas pievienošanās un ii) kļūdu, ko Komisija pieļāvusi, kvalificēdama atlīdzinājuma piešķiršanu kā "priekšrocību" un "atbalstu" LESD 107. panta izpratnē.

22. Komisija 2019. gada 27. augustā iesniedza Tiesai apelācijas sūdzību par šo Vispārējās tiesas spriedumu. Tiesa ar 2022. gada 25. janvāra spriedumu šo Vispārējās tiesas spriedumu atcēla [9]. Tiesa būtībā konstatēja, ka apgalvotais atbalsts tika piešķirts pēc Rumānijas pievienošanās Savienībai, un atzina, ka līdz ar to Vispārējā tiesa ir pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, atzīdama, ka Komisijai nebija kompetences *ratione temporis* pieņemt 2015. gada galīgo lēmumu. Turklāt Tiesa nosprieda, ka Vispārējā tiesa ir arī pieļāvusi kļūdu tiesību piemērošanā, uzskatīdama, ka spriedums *Achmea* [10] nav nozīmīgs izskatāmajai lietai. Tiesa norādīja, ka no tā izriet, ka Rumānijas piekrišana DIN izklāstītajai šķīrējtiesas sistēmai pēc šīs dalībvalsts pievienošanās Savienībai vairs nebija piemērojama. Tā kā Vispārējā tiesa savā spriedumā nebija izvērtējusi visus ieguldītāju izvirzītos pamatus, Tiesa lietu nodeva atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā. Šobrīd šī lieta atrodas izskatīšanā Vispārējā tiesā.

23. Visbeidzot, ar 2022. gada 21. septembra rīkojumu lietā *Romatsa* u.c. Tiesa, atbildot uz Beļģijas tiesas lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saistībā ar strīdu, kurā bija iesaistīti ieguldītāji, nolēma, ka LESD 267. un 344. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalsts tiesai, kurā ir celta prasība par nolēmuma izpildi, ir "pienākums neņemt vērā šo nolēmumu, un tālab tā nekādā ziņā nevar to izpildīt, kas ļautu saņēmējiem saņemt piešķirto kompensācijas maksājumu [atlīdzinājumu]" [11].

B. Tiesvedības Apvienotās Karalistes tiesās

24. Pamatojoties uz 1966. gada Šķīrējtiesas (Starptautisko ieguldījumu strīdu izšķiršanas) likuma [*Arbitration (International Investment Disputes) Act*], ar ko Apvienotajā Karalistē īstenota *ICSID* konvencija, 2014. gada 17. oktobrī nolēmums tika reģistrēts pie *High Court of England and Wales* (Anglijas un Velsas Augstā tiesa).

25. *High Court* (Augstā tiesa) (*Blair J*) 2017. gada 20. janvārī noraidīja Rumānijas lūgumu atcelt reģistrāciju, bet apmierināja Rumānijas lūgumu apturēt izpildi līdz tiesvedības pabeigšanai Savienības tiesās [12]. Pēc tam – 2018. gada 27. jūlijā – *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa) (*Arden*,

8 T-624/15, T-694/15 un T-704/15, EU:T:2019:423.

9 Spriedums Komisija/*European Food* u.c. (C-638/19 P, EU:C:2022:50).

10 Spriedums, 2018. gada 6. marts (C-284/16, EU:C:2018:158). Šajā spriedumā Tiesa ir nospriedusi, ka šķīrējtiesas klauzula, kas ietverta divpusējā ieguldījumu nolīgumā starp Nīderlandes Karalisti un Slovākijas Republiku, nav saderīga ar Savienības tiesību aktiem.

11 C-333/19, EU:C:2022:749.

12 [2017] *EWHC* 31 (*Comm*).

Hamblen un *Leggatt LJJ*) atzina, ka, saskaņā ar LES 4. panta 3. punktā izklāstīto lojālas sadarbības principu Anglijas tiesām ir liegts izdot rīkojumu par nolēmuma tūlītēju izpildi tik ilgi, kamēr ar Komisijas lēmumu Rumānijai ir aizliegts izmaksāt ar nolēmumu piešķirto atlīdzinājumu. Ar šādu pamatojumu minētā tiesa noraidīja ieguldītāju apelācijas sūdzību par *High Court* (Augstā tiesa) noteikto izpildes apturēšanu, bet vienlaikus uzdeva Rumānijai sniegt nodrošinājumu [13].

26. Ar 2020. gada 19. februāra spriedumu *Micula* pret Rumāniju (turpmāk tekstā – "pārsūdzētais spriedums") *Supreme Court* (Augstākā tiesa) uzdeva izpildīt nolēmumu. Pamatojoties uz LESD 351. panta pirmo daļu, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) secināja, ka minētā nolēmuma izpildi reglamentē daudzpusējs nolīgums – *ICSID* konvencija –, ko Apvienotā Karaliste noslēdza pirms tās pievienošanās Eiropas Savienībai un ar ko Apvienotajai Karalistei ir uzlikti pienākumi, kuru izpildi var prasīt trešās valstis, kas arī ir noslēgušas šo nolīgumu.

C. Pirmstiesas process

27. Komisija 2020. gada 3. decembrī nosūtīja Apvienotajai Karalistei brīdinājuma vēstuli par četriem apgalvotiem Savienības tiesību normu pārkāpumiem, kas izriet no pārsūdzētā sprieduma. Apvienotā Karaliste 2021. gada 1. aprīļa atbildē uz brīdinājuma vēstuli pārmetumus par apgalvotajiem pārkāpumiem noraidīja.

28. Tā kā atbildē uz brīdinājuma vēstuli izvirzītie argumenti Komisiju nepārliecināja, tā 2021. gada 17. jūlijā Apvienotajai Karalistei nosūtīja argumentētu atzinumu. Apvienotā Karaliste 2021. gada 23. augusta vēstulē lūdza termiņa pagarinājumu atbildes sniegšanai uz argumentēto atzinumu, un Komisija to piešķīra. Apvienotā Karaliste uz argumentēto atzinumu neatbildēja.

IV. Tiesvedība Tiesā un prasījumi

29. Prasības pieteikumā, kas iesniegts 2022. gada 29. jūlijā, Komisija lūdz Tiesu:

– atzīt, ka Apvienotā Karaliste, atļaudama izpildīt šķīrējtiesas nolēmumu, kas pieņemts *ICSID* lietā Nr. ARB/05/20, nav izpildījusi savus pienākumus, kas izriet no:

  – LES 4. panta 3. punkta kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu, lemjot par LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju un piemērošanu šķīrējtiesas nolēmuma izpildei, lai gan par to pašu priekšmetu bija izlemts ar spēkā esošiem Komisijas lēmumiem un tas tika izskatīts Savienības tiesās;

  – LESD 351. panta pirmās daļas kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu, nepareizi interpretēdama un nepareizi piemērodama jēdzienus "vienas vai vairāku trešo valstu tiesības" un "uz kurām attiecas Līgumi";

  – LESD 267. panta pirmās daļas a) un b) punkta, kā arī trešās daļas kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu, neuzdodama prejudiciālu jautājumu par Komisijas 2014. gada apturēšanas lēmuma un Komisijas 2014. gada lēmuma par procedūras sākšanu spēkā

[13] [2018] *EWCA* 1801.

esamību, un kā pēdējās instances tiesa neiesniegdama jautājumu par Savienības tiesību akta, kas nav nedz *acte clair*, nedz *acte éclairé*, interpretāciju un

– LESD 108. panta 3. punkta kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu, uzdodama Rumānijai pārkāpt Savienības tiesību aktos noteiktos pienākumus, par ko liecina 2014. gada apturēšanas lēmums un 2014. gada lēmums par procedūras sākšanu, un

– piespriest Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

30. Apvienotās Karalistes valdība, kurai tika pienācīgi nosūtīts prasības pieteikums, uz kura pamata tika ierosināta lieta, paredzētajā termiņā neiesniedza iebildumu rakstu. Apvienotās Karalistes valdība, ar kuru sazinājās Tiesas kanceleja, lai noskaidrotu, vai Komisijas pieteikums ir saņemts pienācīgi, informēja, ka pieteikums gan ir saņemts, bet ka "šajā stadijā" tai nav nodoma piedalīties tiesvedībā.

31. Ar 2022. gada 31. oktobra vēstuli Komisija iesniedza Tiesai pieteikumu par aizmuguriska sprieduma taisīšanu atbilstoši Tiesas Reglamenta (turpmāk tekstā – "Reglaments") 152. pantam.

32. Pēc Tiesas kancelejas vēstules saņemšanas Komisija informēja Tiesu, ka tā neiebilst pret jauna termiņa noteikšanu atbildētājai iebildumu raksta iesniegšanai. Tomēr ar 2023. gada 20. aprīļa vēstuli Apvienotās Karalistes valdība apstiprināja, ka, neraugoties uz Tiesas noteikto jauno termiņu, tā neplāno iesniegt iebildumu rakstu šajā lietā.

V. Juridiskā analīze

33. Šajā lietā Komisija apgalvo, ka no apstrīdētā sprieduma izriet četri atsevišķi Savienības tiesību normu pārkāpumi. Pirms šo apgalvojumu izskatīšanas (C) vēlos īsi aplūkot dažus procesuālos aspektus, kas raksturīgi šai tiesvedībai: Tiesas jurisdikciju saskaņā ar LESD 258. pantu un Izstāšanās līgumu (A) un dažas īpatnības procedūrā, kurā Tiesa pieņem aizmugurisku spriedumu (B).

A. Ievadapsvērumi I: Tiesas jurisdikcija saskaņā ar LESD 258. pantu un Izstāšanās līgumu

34. Apvienotā Karaliste 2020. gada 31. janvārī izstājās no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas. Izstāšanās līgums stājās spēkā 2020. gada 1. februārī.

35. Izstāšanās līguma 2. panta e) punktā un 126. pantā ir noteikts pārejas periods, kas sākās Izstāšanās līguma spēkā stāšanās dienā un beidzās 2020. gada 31. decembrī. 127. pantā ir noteikts, ka pārejas periodā Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā ir piemērojamas Savienības tiesības, ja vien Izstāšanās līgumā nav noteikts citādi.

36. Šis nolīgums ietver arī dažus speciālus noteikumus par valsts atbalsta kontroli un ar to saistītajām administratīvajām procedūrām Komisijā [14], kā arī par tiesvedību Savienības tiesās [15]. Tomēr neviens no šiem līguma noteikumiem neietver atkāpi no tā 127. pantā nostiprinātā principa attiecībā uz Savienības (gan materiāltiesiskām, gan procesuālo tiesību) normām, kuras ir nozīmīgas šajā tiesvedībā.

14 Skat. it īpaši Izstāšanās līguma 92.–95. pantu.

15 Skat. it īpaši Izstāšanās līguma 86.–91. pantu.

37. Konkrētāk, Izstāšanās līguma 87. panta 1. punktā ir noteikts, ka gadījumā, "ja Eiropas Komisija uzskata, ka Apvienotā Karaliste pirms pārejas perioda beigām nav izpildījusi Līgumos [..] noteikto pienākumu, Eiropas Komisija četru gadu laikā pēc pārejas perioda beigām var iesniegt lietu Eiropas Savienības Tiesā saskaņā ar LESD 258. panta [..] prasībām. Eiropas Savienības Tiesai ir jurisdikcija šādās lietās."

38. No iepriekš minētajiem noteikumiem var izdarīt divus secinājumus. Pirmkārt, apgalvoto pārkāpumu izdarīšanas laikā Apvienotajai Karalistei bija saistošas Savienības tiesību normas, uz kurām Komisija atsaucas šajā tiesvedībā. Otrkārt, Tiesai ir jurisdikcija izskatīt šo lietu, jo: i) pārsūdzētais spriedums tika pasludināts pārejas periodā (2020. gada 19. februārī) un ii) Komisijas prasība uz LESD 258. panta pamata tika celta četrus gadus ilgajā laikposmā pēc pārejas perioda beigām (2022. gada 29. jūlijā).

B. Ievadapsvērumi II: aizmuguriski spriedumi

39. Šajā tiesvedībā Apvienotā Karaliste nav iesniegusi iebildumu rakstu, un tādēļ Komisija ir lūgusi Tiesu taisīt aizmugurisku spriedumu.

40. Saskaņā ar Reglamenta 152. panta 3. punktu šādos gadījumos Tiesai ir jāpārbauda, "vai prasības pieteikums ir pieņemams, vai ir ievērotas attiecīgās formalitātes un vai prasības pieteikums šķiet pamatots".

41. Šajā lietā attiecīgās formalitātes, šķiet, ir ievērotas. Proti, kā norādīts šo secinājumu 30.–32. punktā, Apvienotās Karalistes valdība Tiesas kancelejai ir apliecinājusi, ka prasības pieteikums tik tiešām tika saņemts. Turklāt prasības pieteikumā nav konstatējams nekas, kas liecinātu par kādu procesuālu pārkāpumu, kurš varētu ietekmēt prasības pieņemamību. Komisijas pieteikums atbilst Reglamenta 120. pantā izklāstītajām prasībām attiecībā uz skaidrību un precizitāti, un tajā izvirzītie iebildumi, šķiet, saskan ar tiem, kas iepriekš tika izvirzīti brīdinājuma vēstulē un argumentētajā atzinumā.

42. Attiecībā uz aizmuguriski izskatāmās prasības pamatotības izvērtēšanu vēlos īsi izklāstīt divus savstarpēji saistītus apsvērumus.

43. Vispirms, iespējams, ir vērts precizēt pierādīšanas standartu, kas Tiesai ir jāpiemēro, izvērtējot prasītājas apgalvojumus. Šajā ziņā vēlreiz atgādināšu Reglamenta 152. panta 3. punkta tekstu, saskaņā ar kuru aizmuguriskos procesos Tiesai ir jālemj, vai "prasības pieteikums *šķiet* pamatots" [16].

44. Manuprāt, no šīs normas nepārprotami izriet, ka, no vienas puses, nebūt nav tā, ka atbildētāja nepiedalīšanās tiesvedībā automātiski nozīmētu to, ka Tiesa piekritīs prasītāja apgalvojumiem. Kā norādījis ģenerāladvokāts Ž. Mišo [*J. Mischo*], aizmuguriskas tiesvedības gadījumā "nav runas par to, ka prasītāja apgalvojumiem varētu piemērot patiesuma prezumpciju" [17]. Tiesa ir konsekventi norādījusi, ka saskaņā ar LESD 258.–260. pantu tiesvedībā "pat tad, ja attiecīgā dalībvalsts nenoliedz pienākumu neizpildi, Tiesai jebkurā gadījumā ir jāpārbauda, vai ir notikusi apgalvotā pienākumu neizpilde [neoficiāls tulkojums]" [18].

16 Mans izcēlums.

17 Secinājumi lietā Portugāle/Komisija (C-365/99, EU:C:2001:184, 16. punkts).

18 Skat. citastarp spriedumu, 2019. gada 28. marts, Komisija/Īrija (Komunālo notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēma) (C-427/17, EU:C:2019:269, 43. punkts un tajā minētā judikatūra).

45. Pierādīšanas standarts nevar būt tāds pats, kādu Tiesa izmanto saistībā ar lūgumiem par pagaidu pasākumu noteikšanu uz LESD 278. un 279. panta pamata. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru šādos gadījumos Tiesai ir jāpārbauda tikai tas, vai pastāv *fumus boni iuris*, kas tiek saprasts kā apgalvojums, kas nav "*prima facie* [..] acīmredzami nepamatots"[19]. Manuprāt, atšķirība starp apgalvojumu, kas "šķiet pamatots", un apgalvojumu, kas "nešķiet nepamatots", nav tikai terminoloģiska. Tātad saskaņā ar Reglamenta 152. panta 3. punktu ir nepieciešams kaut kas vairāk.

46. Tomēr, no otras puses, darbības vārds "šķiet" liecina, ka pārbaudes standarts ir relatīvi labvēlīgs prasītāja apgalvojumiem. Tiesai nav jāpārbauda pilnā apmērā prasītāja apgalvotie fakti un izvirzītie juridiskie argumenti, un nav pamata sagaidīt, ka tā apsvērs faktiskos un juridiskos argumentus, ko atbildētāja būtu varējusi izvirzīt, ja tā būtu piedalījusies procesā. Atteikdamās no tiesībām piedalīties lietas izskatīšanā tiesā, atbildētāja izvēlas atteikties no iespējas citastarp iesniegt pierādījumus, kas varētu likt apšaubīt prasītājas apgalvoto faktu pareizību, vai izvirzīt aizstāvības argumentus, kas principā ir jāiesniedz un jāpamato atbildētājai.

47. Acīmredzot, izvērtējot prasītājas apgalvojumus, Tiesa var uzskatīt par konstatētu tādu faktu, kas ir vispārzināms vai pierādīts ar vispārēju pieredzi[20], un princips "*iura novit curia*" paliek spēkā pilnā mērā[21]. Tomēr pārējā daļā Tiesai savi secinājumi ir jābalsta uz lietas materiālos iekļauto informāciju.

48. Ir jānorāda, ka aizmuguriskas tiesvedības gadījumā prasītājam ir pienākums pierādīt, ka tā apgalvojumi ir "*prima facie* pamatoti": ja šo apgalvojumu pamatošanai izvirzītie argumenti pirms padziļināta izvērtējuma šķiet juridiski un faktiski pamatoti un attiecīgā gadījumā balstīti uz atbilstīgiem pierādījumiem, Tiesai ir jālemj par labu prasītājam bez papildu iebildumiem[22].

49. Šāda līdzsvarota pieeja Tiesas Reglamenta 152. panta 3. punktā paredzētajam pierādīšanas standartam, šķiet, visvairāk atbilst šīs tiesību normas formulējumam, kā arī aizmuguriskās tiesvedības loģikai. Aizmugurisks process ir juridiska konstrukcija, kas dažādos veidos pastāv lielākajā daļā tiesību sistēmu. Cik man zināms, šāda tiesvedība parasti ir saīsināta, un tiesa parasti lemj par labu prasītājam, lai gan nedz nekritiski, nedz automātiski[23].

50. Galu galā, ja Tiesa veiktu parastu, pilnvērtīgu izvērtējumu par prasītāju apgalvojumu juridiskā un faktiskā ziņā, atbildētāju iespēja iesniegt protestu par aizmugurisku spriedumu[24] lielā mērā zaudētu jēgu.

51. Tas noved pie nākamā jautājuma.

[19] Skat., piemēram, rīkojumu, 2020. gada 8. aprīlis, Komisija/Polija (C-791/19 R, EU:C:2020:277, 52. punkts un tajā minētā judikatūra). Mans izcēlums.

[20] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2014. gada 20. marts, Komisija/Polija (C-639/11, EU:C:2014:173, 57. punkts), un 2014. gada 20. marts, Komisija/Lietuva (C-61/12, EU:C:2014:172, 62. punkts).

[21] Attiecībā uz šo principu skat., piemēram, spriedumu, 2021. gada 20. janvāris, Komisija/*Printeos* (C-301/19 P, EU:C:2021:39, 54. punkts).

[22] Šajā nozīmē skat. spriedumus, 1989. gada 21. septembris, Komisija/Grieķija (68/88, EU:C:1989:339, 9. punkts), un 1998. gada 1. oktobris, Komisija/Itālija (C-285/96, EU:C:1998:453, 13. punkts).

[23] Salīdzinoša un vēsturiski kontekstuāla informācija par šo procesu ir skatāma, piemēram, Guyomar, G., *Le défaut des parties à un différend devant les juridictions internationales*, Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, Parīze, 1960, un ASV Augstākās tiesas 1885. gada 30. marta spriedumā *Thomson* u.c. pret *Wooster*, 114 U.S. 104 (1885).

[24] Tiesas statūtu 41. pants un Reglamenta 156. panta 1. punkts.

52. Lai gan šeit nebūtu jāvērtē lietas dalībnieka izvēle nepiedalīties tiesvedībā, tomēr norādīšu, ka šāda izvēle var apgrūtināt Tiesas uzdevuma izpildi [25]. Ir kāds sens angļu teiciens: "ikvienam stāstam ir divas puses" [26]. Ja tas tā ir, tad žēl, ka dažos gadījumos viena no stāsta divām pusēm netiek pilnīgi atklāta Tiesai (vismaz līdz brīdim, kad notiks *potenciālā* otrā tiesvedība). Iespēja iesniegt protestu par aizmuguriski taisītu spriedumu var radīt izdevību risināt dažas problēmas, kas varētu izrietēt no Tiesas pirmā sprieduma, tomēr tā arī noved pie tiesvedības dublēšanās, kas izraisa ilgstošu tiesisko nenoteiktību un neoptimālu Tiesas (un, iespējams, lietas dalībnieku) resursu izmantošanu.

53. Pēc iepriekš minēto procesuālo jautājumu aplūkošanas tagad izvērtēšu Komisijas izvirzīto četru pamatu pamatotību. Lai gan šie pamati ir cieši saistīti, izskatīšu katru no tiem atsevišķi, bet ar savstarpējām atsaucēm uz šajos secinājumos jau aplūkotajiem jautājumiem.

C. Pirmais pamats: LES 4. panta 3. punkta pārkāpums

1. Prasītājas argumenti

54. Ar pirmo pamatu Komisija apgalvo, ka Apvienotā Karaliste nav ievērojusi lojālas sadarbības principu, jo *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav apturējusi tajā notiekošo tiesvedību, kamēr tiek gaidīts Tiesas spriedums lietā par *European Food* apelāciju.

55. Komisija uzskata, ka no LES 4. panta 3. punktā paredzētā lojālas sadarbības pienākuma izriet, ka tad, ja valsts tiesā tiek izskatīta lieta, kas jau ir priekšmets Komisijas izmeklēšanai vai tiesvedībai Savienības tiesās, lojālas sadarbības pienākums nozīmē, ka šai tiesai ir jāaptur tiesvedība, izņemot gadījumus, kad nepastāv nekāds kolīzijas risks starp tās gaidāmo spriedumu un iespējamo Komisijas aktu vai Savienības tiesu nolēmumu.

56. Līdz ar atzīšanas un izpildes tiesvedību, ko ieguldītāji bija ierosinājuši Apvienotajā Karalistē, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) – kā apgalvo Komisija –izskatīja lietu, kurā jāinterpretē tās pašas Savienības tiesību normas attiecībā uz tiem pašiem pasākumiem, par kuriem Komisija jau bija lēmusi un par kuriem Savienības tiesās bija uzsākta tiesvedība.

57. Lai gan *Supreme Court* (Augstākā tiesa) zināja, ka joprojām ir piemērojams tās pienākums lojāli sadarboties, tā nolēma pieņemt galīgo spriedumu šajā lietā, radot risku, kaizveidosies kolīzija starp šo spriedumu un gaidāmajiem Komisijas lēmumiem un/vai Savienības tiesu nolēmumiem tajā pašā lietā.

2. Vērtējums

a) Lojālas sadarbības princips un valsts atbalsta kontrole

58. LES 4. panta 3. punktā ir noteikts viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem, kas ir ar Savienības Līgumiem izveidotās tiesību sistēmas pamats,– lojālas sadarbības princips. Būtībā šis princips paredz, ka Savienības iestādes un visas valsts iestādes, tostarp dalībvalstu tiesu iestādes, rīkojoties savas kompetences ietvaros, godprātīgi sadarbojas [27].

[25] Līdzīgi arī ģenerāladvokāta Ž. Mišo secinājumos lietā Portugāle/Komisija (C-365/99, EU:C:2001:184, 17. punkts).

[26] Tiek uzskatīts, ka šis sakāmvārds cēlies no sengrieķu rakstnieka Ēzopa (620.–564. p.m.ē.) fabulas "Mūlis".

[27] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 22. oktobris, *Roquette Frères* (C-94/00, EU:C:2002:603, 31. punkts un tajā minētā judikatūra).

59. Konkrētāk, saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu dalībvalstīm ir pienākums, pirmkārt, "[veikt] visus vajadzīgos vispārējos un īpašos pasākumus, lai nodrošinātu to pienākumu izpildi, kas izriet no Līgumiem vai no Savienības iestāžu aktiem" un, otrkārt, "[sekmēt] Savienības uzdevumu izpildi un [atturēties] no jebkādiem pasākumiem, kuri varētu apdraudēt Savienības mērķu sasniegšanu".

60. Viens no Eiropas Savienības galvenajiem mērķiem ir – kas diez vai man būtu jāatgādina – izveidot iekšējo tirgu [28] – telpu bez iekšējām robežām, kurā tiek nodrošināta preču, personu, pakalpojumu un kapitāla brīva aprite [29] un kurā konkurence starp uzņēmumiem netiek izkropļota [30] nedz ar uzņēmumu vienpusēju un daudzpusēju rīcību [31], nedz ar valsts iestāžu piešķirtu atbalstu [32].

61. Attiecībā uz valsts atbalsta pasākumiem ar LESD 108. pantu ir izveidota *ex ante* un *ex post* kontroles sistēma, kurā galvenā loma ir piešķirta Komisijai. Komisijai citastarp ir "pastāvīgi [jāpārskata]" visi pastāvošā atbalsta veidi un iepriekš jānovērtē "visi plāni piešķirt vai mainīt atbalstu", pirms tie tiek īstenoti. Turklāt Komisijai ir piešķirta "ekskluzīva kompetence" novērtēt atbalsta pasākumu saderību ar iekšējo tirgu, savukārt tās rīcību pārbauda Savienības tiesas [33].

62. Tomēr arī valstu tiesām ir svarīga loma šajā jomā. Ir vispāratzīts, ka Savienības tiesību normu piemērošana valsts atbalsta jomā ir balstīta uz lojālas sadarbības pienākumu starp valsts tiesām, no vienas puses, un Komisiju un Savienības tiesām, no otras puses, un šā pienākuma ietvaros ikviena no tām rīkojas atbilstoši lomai, kas tai paredzēta Līgumā [34]. Konkrētāk, valsts tiesu loma ir saistīta ar prasību aizsargāt personas, kuras skāruši konkurences izkropļojumi, ko izraisījusi nelikumīga atbalsta piešķiršana [35]. Tomēr valsts tiesām ir jāatturas pieņemt lēmumus, kas būtu pretrunā kādam Komisijas lēmumam, pat ja tam ir pagaidu raksturs [36].

63. Šajā kontekstā, ņemot vērā Komisijas, Savienības tiesu un valstu tiesu attiecīgo kompetenču un pilnvaru pārklāšanos, dažkārt var rasties kolīzijas risks attiecībā uz valsts atbalsta noteikumu interpretāciju un piemērošanu konkrētos gadījumos. Konkrēti, tas tā var būt gadījumā, ja kāda valsts pasākuma saderība ar Savienības noteikumiem valsts atbalsta jomā tiek izskatīta dažādos administratīvos un/vai tiesas procesos, kas paralēli norisinās gan Savienības līmenī, gan dalībvalstīs.

64. Ņemot to vērā, Tiesa ir nospriedusi, ka tad, ja nolēmums valsts tiesā izskatāmā strīdā ir atkarīgs no Komisijas lēmuma spēkā esamības, no lojālas sadarbības pienākuma izriet, ka valsts tiesai, lai izvairītos no tāda nolēmuma pieņemšanas, kas būtu pretrunā Komisijas lēmumam, ir jāaptur tiesvedība, līdz Savienības tiesas pieņem galīgu spriedumu attiecībā uz prasību par lēmuma atcelšanu. Tomēr minētā valsts tiesa var atteikties apturēt tiesvedību, ja tā uzskata, ka, ņemot vērā

28 LES 3. panta 3. punkta pirmā daļa.

29 LESD 26. panta 2. punkts.

30 27. protokols par iekšējo tirgu un konkurenci.

31 LESD 101.–106. pants.

32 LESD 107.–109. pants.

33 Skat. it īpaši spriedumu, 2007. gada 18. jūlijs, *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

34 Skat. it īpaši spriedumu, 2013. gada 21. novembris, *Deutsche Lufthansa* (C-284/12, EU:C:2013:755, 41. punkts). Šajā nozīmē skat. arī spriedumu, 2019. gada 23. janvāris, *Fallimento Traghetti del Mediterraneo* (C-387/17, EU:C:2019:51, 54. punkts un tajā minētā judikatūra).

35 Skat. spriedumu, 2013. gada 21. novembris *Deutsche Lufthansa* (C-284/12, EU:C:2013:755, 28.–31. punkts un tajos minētā judikatūra).

36 Turpat, 41. punkts.

lietas apstākļus, ir pamats vērsties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Komisijas lēmuma spēkā esamības novērtēšanai vai ir mazticami, ka radīsies risks, ka starp administratīvajiem lēmumiem un/vai tiesas nolēmumiem izveidosies kolīzijas situācija [37].

65. No šīs judikatūras (turpmāk tekstā – "*Masterfoods* judikatūra") izrietošie principi, manuprāt, ir pilnā mērā piemērojami arī attiecībā uz šo lietu.

b) Lojālas sadarbības princips pārsūdzētajā spriedumā

66. Kā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir atzinusi pārsūdzētā sprieduma 2. punktā, tai iesniegtā lieta ir "jaunākā nodaļa par [ieguldītāju] biežajiem mēģinājumiem *dažādās tiesās* panākt nolēmuma izpildi pret Rumāniju un Eiropas Komisijas mēģinājumiem to aizkavēt ar tādu pamatojumu, ka tādējādi tiktu pārkāptas Savienības tiesību normas, kas aizliedz nelikumīgu valsts atbalstu [neoficiāls tulkojums]" [38].

67. Proti, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir norādījusi, ka izpildes procedūras ir uzsāktas vairāku citu dalībvalstu tiesās: Francijā, Beļģijā, Luksemburgā un Zviedrijā. Turklāt vienā no šīm valstīm (proti, Beļģijā) attiecīgā valsts tiesa jau bija uzdevusi Tiesai trīs prejudiciālus jautājumus par nolēmuma izpildi un lojālas sadarbības principu [39]. Pie tam – un tas ir vēl svarīgāk – arī *Supreme Court* (Augstākā tiesa) tiesvedība norisinājās arī paralēli tiesvedībai Savienības tiesās, kurā ieguldītāji bija apstrīdējuši 2015. gada galīgā lēmuma spēkā esamību (turpmāk tekstā – "*European Food* tiesvedība") [40].

68. Apzinoties šīs sarežģītās strīdu virknes potenciālās sekas, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pārsūdzētā sprieduma 56. punktā ir norādījusi, ka šīs lietas apstākļos i) tai "ir bažas par iespējami pretrunīgiem nolēmumiem par vienu un to pašu priekšmetu starp vieniem un tiem pašiem lietas dalībniekiem" [neoficiāls tulkojums]; ii) tā nevarēja secināt, ka starp šiem nolēmumiem "nebija nekāda kolīzijas riska" [neoficiāls tulkojums]; iii) izveidojoties kolīzijai starp dažādiem spriedumiem, sekas būtu "būtisks šķērslis Savienības tiesību normu piemērošanā [neoficiāls tulkojums]"; un iv) tas, ka Tiesā ir iesniegta apelācijas sūdzība, principā ir "pietiekami, lai rastos pienākums sadarboties [neoficiāls tulkojums]".

69. Tomēr *Supreme Court* (Augstākā tiesa) turpināja ieguldītāju apelācijas pamatu izskatīt pēc būtības, pamatojoties uz LESD 351. panta pirmo daļu. Tā vispirms atgādināja Savienības judikatūru attiecībā uz šo tiesību normu [41] un pēc tam vispārīgi aplūkoja no iepriekšējiem nolīgumiem izrietošo pienākumu apjomu saskaņā ar šo tiesību normu [42]. Pēc tam *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pievērsās jautājumam, vai LESD 351. pants ir piemērojams attiecīgajām Apvienotās Karalistes saistībām saskaņā ar *ICSID* konvenciju [43], un visbeidzot novērtēja, vai tās sniegtā Līguma normas interpretācija šajā lietā varētu radīt kolīzijas risku, kura dēļ būtu jāaptur tiesvedība valsts tiesā, kamēr tiek gaidīts Savienības tiesās notiekošās tiesvedības iznākums [44].

37 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2018. gada 25. jūlijs, *Georgsmarienhütte* u.c. (C-135/16, EU:C:2018:582, 24. punkts) un – pēc analoģijas – 2000. gada 14. decembris, *Masterfoods* un *HB* (C-344/98, EU:C:2000:689, 57. punkts).

38 Mans izcēlums.

39 Pārsūdzētā sprieduma 25. punkts. Attiecībā uz Tiesas lēmumu minētajā lietā skat. rīkojumu, 2022. gada 21. septembris *Romatsa* u. c. (C-333/19, EU:C:2022:749).

40 Skat. šo secinājumu 21. un 22. punktu.

41 Pārsūdzētā sprieduma 97. punkts.

42 Pārsūdzētā sprieduma 98.–100. punkts.

43 Pārsūdzētā sprieduma 101.–108. punkts.

44 Pārsūdzētā sprieduma 109.–117. punkts.

70. Tieši šo pēdējo *Supreme Court* (Augstākā tiesa) argumentācijas daļu Komisija kritizē savā pirmajā šīs prasības pamatā. Pārsūdzētā sprieduma nobeigumā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir secinājusi, ka, neraugoties uz tās iepriekšējiem konstatējumiem par lojālas sadarbības principa abstraktu piemērojamību, tiesvedības apturēšana tomēr nav nepieciešama trīs iemeslu dēļ.

71. Pirmkārt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir atzinusi, ka Savienības tiesību izpratnē jautājumi par tādu pienākumu esamību un apjomu, kuri saskaņā ar LESD 351. panta pirmo daļu izriet no iepriekšējiem nolīgumiem, nav tikai Savienības tiesu kompetencē. Šādi jautājumi Savienības tiesību aktos nav reglamentēti, un, kā turpina *Supreme Court* (Augstākā tiesa), Tiesai nebija labāku iespēju – kā valsts tiesai – uz tiem atbildēt.

72. Otrkārt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir norādījusi, ka jautājums, ko ieguldītāji izvirzījuši, pamatojoties uz LESD 351. pantu, un kas tai iesniegts izskatīšanai, nebija tieši tāds pats kā jautājums, kas izvirzīts Savienības tiesās. *European Food* tiesvedībā ieguldītāji citastarp apgalvoja, ka saskaņā ar LESD 351. pantu prevalē Rumānijas iepriekš pastāvējušās starptautiskās saistības, kas izriet no DIN un *ICSID* konvencijas 53. panta. Turpretim tiesvedībā Apvienotajā Karalistē nozīmīgais tiesību jautājums bija Apvienotās Karalistes pienākumi īstenot *ICSID* konvenciju un atzīt un izpildīt nolēmumu atbilstoši *ICSID* konvencijas 54. un 69. pantam[45]. *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir norādījusi, ka pēdējais minētais ir jautājums, kas Savienības tiesās netika izvirzīts, jo tas attiecas tikai uz Apvienotajā Karalistē izskatāmo strīdu.

73. Treškārt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir arī konstatējusi, ka izredzes, ka Savienības tiesas varētu izskatīt LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamību pirmspievienošanās saistībām, kas izriet no *ICSID* konvencijas, Apvienotajā Karalistē izskatāmā strīda kontekstā bija niecīgas. Vispārējās tiesas spriedumā *European Food* netika aplūkota LESD 351. panta interpretācija, un līdz ar to (tobrīd vēl neizskatītā) apelācijas sūdzība Tiesā attiecās tikai uz citu jautājumu izvērtēšanu. Pat, ja pārsūdzētais spriedums tiktu atcelts un lieta tiktu nodota atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) uzskata, ka Savienības tiesas, visticamāk, neizskatīs konkrēto jautājumu, kas izvirzīts tiesvedībā Apvienotajā Karalistē. Tādēļ Augstākā tiesa ir secinājusi, ka šādos apstākļos tiesvedības apturēšana nav nepieciešama.

c) Tiesvedības apturēšana

74. Manuprāt, Komisijas kritika attiecībā uz lojālas sadarbības principa novērtējumu pārsūdzētajā spriedumā šķiet pamatota. Nepārliecinoši šķiet *Supreme Court* (Augstākā tiesa) argumenti, uz kuriem tā balsta izvairīšanos no tiesvedības apturēšanas – neraugoties uz to, ka tā pati atzina, ka lojālas sadarbības princips joprojām ir piemērojams.

1) Masterfoods judikatūra

75. Pirmkārt, tas, ka jautājumi par tādu pienākumu esamību un apjomu, kuri izriet no iepriekšējiem nolīgumiem LESD 351. panta pirmās daļas izpratnē, "nav tikai Savienības tiesu kompetencē" vai ka Savienības tiesām nav "labākas iespējas kā valsts tiesai uz tiem atbildēt", nav nozīmīgi lojālas sadarbības principa piemērošanā.

[45] Attiecībā uz *ICSID* konvencijas 53. un 54. pantu skat. šo secinājumu 13. un 14. punktu. Konvencijas 69. pantā ir tikai norādīts, ka "katra Līgumslēdzēja Valsts veic tādus likumdošanas vai citus pasākumus, kādi var būt nepieciešami, lai īstenotu šīs Konvencijas nosacījumus [noteikumus] savā teritorijā."

76. *Masterfoods* judikatūra nav balstīta uz ideju, ka konkrētu Savienības tiesību normu interpretācija būtu "vienīgi Savienības tiesu kompetencē". Gluži pretēji: šī judikatūra ir balstīta uz pieņēmumu, ka abām tiesu grupām, izņemot izņēmumgadījumus, ir kompetence un ka tās spēj risināt Savienības tiesību normu interpretācijas un piemērošanas jautājumus, kas var rasties tajās izskatāmajās lietās, tostarp lietās konkurences jomā. Galu galā no LES 19. panta izriet, ka valsts tiesas ir paredzētas kā Savienības vispārējās jurisdikcijas tiesas pilsoņiem, kuri vēlas aizsargāt savas tiesības, kas izriet no Savienības tiesību aktiem [46].

77. *Masterfoods* judikatūras jēga ir divējāda. No vienas puses, ar to ir paredzēts saglabāt Komisijai konkurences jomā piešķirtās izpildvaras (šajā gadījumā – konstatēt iespējamā atbalsta esamību un saderību), novēršot administratīvo lēmumu un/vai tiesas nolēmumu kolīzijas juridiskos aspektos, kurus izskata Komisija vai kurus Komisija ir izskatījusi un kuri pašlaik tiek pārbaudīti Savienības tiesās. No otras puses, tās nolūks ir saglabāt Savienības tiesu ekskluzīvo jurisdikciju pārbaudīt Savienības iestāžu pieņemto tiesību aktu spēkā esamību, lai izvairītos no situācijas, kurā valsts tiesa varētu pieņemt nolēmumu, kas praksē nozīmētu kāda šā akta spēkā neesamību.

78. Ņemot to vērā, šķiet, ka izskatāmā lieta pilnā mērā atbilst tādiem gadījumiem, kuros ir piemērojama *Masterfoods* judikatūra [47].

79. Gan Savienības, gan Apvienotās Karalistes attiecīgās tiesvedības kopumā attiecās uz vienu un to pašu tematu (ieguldītāju spēju panākt nolēmuma izpildi Savienībā), tajās tika interpretētas vienas un tās pašas Savienības tiesību normas un vispārējie principi (konkrēti, LESD 351. pants, LESD 107. un 108. pants un lojālas sadarbības princips), un tās ietekmēja trīs Komisijas pieņemto valsts atbalsta lēmumu spēkā esamību un/vai iedarbīgumu [48].

80. No pārsūdzētā sprieduma izriet arī tas, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) bija pilnīgi skaidrs, ka gadījumā, ja tā "dotu zaļo gaismu" nolēmuma izpildei Apvienotajā Karalistē, gan administratīvais process Komisijā attiecībā uz par apgalvoto valsts atbalstu, gan tiesvedība par atcelšanas prasību Savienības tiesās lielā mērā zaudētu savu funkciju [49].

81. Šādā gadījumā tas, vai kāds konkrēts tiesību jautājums, ko ieguldītāji izvirzījuši Apvienotās Karalistes tiesās, bija tāds, attiecībā uz kuru Savienības tiesām ir rezervēta jurisdikcija vai tām ir labākas iespējas lemt, nav nozīmīgi jautājumam par *Masterfoods* judikatūras piemērojamību.

82. Lēmumu kolīzijas risks abās situācijās neatšķirtos, un abos gadījumos būtu potenciāli apdraudēta to uzdevumu pienācīga izpilde, ko Līgumu izstrādātāji uzticējuši Komisijai un Savienības tiesām. No vienas puses, ar pārsūdzēto spriedumu ieguldītājiem ir atļauts izpildīt nolēmumu, tādējādi apejot "bloķējošās sekas", kas izriet ne tikai no 2015. gada galīgā lēmuma, bet arī no lēmuma par procedūras sākšanu un apturēšanas rīkojuma. No otras puses, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) sniegtā LESD 351. panta pirmās daļas interpretācija un veiktā piemērošana arī atšķirās no tās, ko Komisija bija izmantojusi 2015. gada galīgajā lēmumā [50]. Tātad pārsūdzētais spriedums *de facto* nozīmē šā lēmuma prettiesiskumu, jo Komisija tajā nav ievērojusi Savienības primāro tiesību normu. Taču šā lēmuma spēkā esamība joprojām tika izskatīta Savienības tiesās.

46 Līdzīgi arī ģenerāladvokāta F. Ležē [*P. Léger*] secinājumos lietā *Köbler* (C-224/01, EU:C:2003:207, 66. punkts).

47 Kā saprotu, tiesvedībā Apvienotajā Karalistē šajā ziņā tieši to pašu bija secinājusi arī *High Court* (Augstā tiesa) un *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa) (skat. pārsūdzētā sprieduma 42. punktu).

48 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 56. punktu.

49 Skat. pārsūdzētā sprieduma 2., 51., 52., 56. un 116. punktu.

50 Skat. it īpaši 2015. gada galīgā lēmuma 44. un 126.–129. apsvērumu. Komisija LESD 351. panta pirmās daļas piemērošanu noraidīja arī lēmumā par procedūras sākšanu.

2) Iepriekšējo nolīgumu un LESD 351. panta interpretācija

83. Otrkārt, varētu būt tā, ka konkrētajā nolīgumā paredzēto dalībvalsts pienākumu esamības un apjoma konstatēšana LESD 351. panta pirmās daļas izpratnē nav reglamentēta Savienības tiesību aktos. Principā Tiesai nav kompetences interpretēt starptautiskos nolīgumus, kurus Savienība nav noslēgusi.

84. Tomēr LESD 351. panta pirmās daļas nozīmes un tvēruma noteikšana – tas ir, konkrēti nosacījumi, ar kādiem šī norma pieļauj, ka ar iepriekšēju nolīgumu Savienības tiesību normai var liegt iedarbību, nepārprotami ir Savienības tiesību normu interpretācijas jautājums.

85. Turklāt tas ir jautājums, kas speciāli tika uzdots *Supreme Court* (Augstākā tiesa) tiesvedībā [51] un kas, loģiski spriežot, ir jāatbild pirms jebkādas izvērtēšanas par starptautiska nolīguma sekām kādai dalībvalstij. Ir skaidrs, ka neviena tiesa nevar apstiprināt to, kas izriet no konkrētas iepriekšēja nolīguma normas, ja vien tā iepriekš nav secinājusi, ka šis nolīgums (un/vai daži tā noteikumi) ietilpst LESD 351. panta pirmās daļas tvērumā.

86. Faktiski LESD 351. panta pirmās daļas tvēruma noteikšana bija jautājums, kas *Supreme Court* (Augstākā tiesa) bija jāaplūko padziļināti, pirms tā sāka izvērtēt tiesiskās sekas, kas izriet no *ICSID* konvencijas noteikumiem, uz kuriem atsaucas ieguldītāji. Pārsūdzētā sprieduma 98. punktā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir pareizi norādījusi, ka šajā ziņā bija jānovērtē, vai konkrētais starptautiskais līgums attiecīgajai dalībvalstij uzliek pienākumus, kuru izpildi joprojām var prasīt trešās valstis, kas to ir noslēgušas. Turpinot, sprieduma 98.–100. punktā tā interpretēja frāzi "pienākumi, kuru izpildi joprojām var pieprasīt trešās valstis".

87. Šis formulējums, par kura precīzu nozīmi lietas dalībnieku viedokļi atšķiras, ir atrodams Tiesas judikatūrā attiecībā uz LESD 351. panta pirmo daļu [52], kas skar "tiesības un pienākumus, ko uzliek nolīgumi, kurus [..] viena vai vairākas dalībvalstis, no vienas puses, noslēgušas ar vienu vai vairākām trešām valstīm, no otras puses".

88. Šajā kontekstā ir jānorāda: LESD 351. panta pirmā daļa neietver atsauces nedz uz dalībvalstu tiesību aktiem, nedz uz starptautiskajām tiesībām. No tā izriet, ka tajā ietvertie jēdzieni ir autonomi Savienības tiesību jēdzieni, kuru nozīme un tvērums visā Eiropas Savienības teritorijā ir jāinterpretē vienveidīgi, ņemot vērā ne tikai šīs tiesību normas formulējumu, bet arī tās mērķi un kontekstu [53]. Acīmredzot, tas, nenozīmē, ka Savienības Līgumu izstrādātāji būtu vēlējušies šajā jomā ignorēt attiecīgos starptautisko tiesību principus [54]. Tas liecina tikai par to, ka nosacījumi un ierobežojumi, kādos dalībvalstīm (saskaņā ar Savienības līgumiem) ir atļauts nepiemērot Savienības noteikumus, lai varētu ievērot iepriekšējos nolīgumus, ir noteikti pašas Savienības tiesību aktos [55].

51 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 100. punktu.

52 Turklāt piebildīšu, ka līdzīgs formulējums nav atrodams tādos primāri nozīmīgos starptautiskajos avotos kā Vīnes Konvencija par starptautisko līgumu tiesībām (turpmāk tekstā – "VKLT") un Starptautisko tiesību komisijas projekts par valstu atbildību par starptautiski nelikumīgām darbībām (turpmāk tekstā – "*ARSIWA*").

53 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 22. jūnijs, Venecuēla/Padome (Trešās valsts skārums) (C-872/19 P, EU:C:2021:507, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

54 Skat. šo secinājumu 114. punktu.

55 Tādēļ nepiekrītu ģenerāladvokātam Ž. Mišo, ciktāl viņš savos secinājumos lietā Komisija/Portugāle (C-62/98 un C-84/98, EU:C:1999:509, 56. punkts) ir norādījis, ka LESD 351. panta pirmā daļa ir "tikai deklaratīva".

89. Šajā ziņā ir jāņem vērā, ka papildus LESD 351. panta pirmajā daļā tieši formulētajiem apstākļiem šā panta otrajā daļā ir paredzēts speciāls pienākums novērst kolīzijas nākotnē, bet trešajā daļā ir ietverts aizliegums piemērot trešām valstīm vislielākās labvēlības režīmu. Turklāt no Savienības tiesību sistēmas īpatnībām izriet daži šīs tiesību normas tvēruma ierobežojumi. Kā Tiesa norādījusi spriedumā *Kadi*, LESD 351. pants "nekādā veidā neļauj apstrīdēt principus, kas ir daļa no pašiem [Savienības] tiesību sistēmas pamatiem, kuru starpā ir pamattiesību aizsardzība, kurā ietilpst [Savienības] aktu tiesiskuma pārbaude, ko veic [Savienības] tiesa, nosakot [konstatējot] to atbilstību šīm pamattiesībām" [56].

90. Šajā lietā galvenais jautājums, par ko bija jālemj *Supreme Court* (Augstākā tiesa), vienkāršoti sakot, bija šāds: kādos apstākļos ir piemērojama LESD 351. panta pirmā daļa, ja i) norādītais iepriekšējais nolīgums ir daudzpusējs nolīgums un ii) strīds šķiet esam tikai Eiropas Savienības iekšējs strīds, jo tajā nav iesaistīta neviena trešā valsts vai trešās valsts valstspiederīgais.

91. Ņemot vērā iepriekš minēto, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pārsūdzētajā spriedumā ir interpretējusi (un piemērojusi) ne tikai iepriekšēju nolīgumu, bet arī Savienības tiesību normu. Apstāklis, ka šajā gadījumā interpretācijas ziņā abu tiesību normu kopumi bija savstarpēji nesaraujami saistīti, nevar likt apšaubīt Tiesas kompetenci aplūkot tādu lietas aspektu, kas attiecas uz Savienību.

92. Kad ir jārisina strīds, kas ietilpst tās kompetencē, Tiesai citastarp ir nepieciešamas iespējas veikt starptautisko nolīgumu klauzulu interpretāciju, pat ja šie nolīgumi nav Savienības tiesību sastāvdaļa. Ar to izskaidrojams tas, kāpēc tiešajās prasībās Tiesa nevilcinājās veikt šo uzdevumu tādā apjomā, kāds bija nepieciešams, lai spriestu par attiecīgo strīdu [57].

93. Turpretī prejudiciālā nolēmuma tiesvedībā Tiesai parasti nav jāinterpretē attiecīgais starptautiskais nolīgums, jo šo uzdevumu var atstāt attiecīgās dalībvalsts tiesām [58]. Tomēr Tiesas papildu kompetence interpretēt starptautisku nolīgumu, ko Eiropas Savienība nav noslēgusi, var rasties arī prejudiciālā nolēmuma tiesvedības kontekstā [59]. Tā tas ir gadījumā, kad Tiesai, lai sniegtu Savienības tiesību normu interpretāciju, kas varētu būt noderīga valsts tiesai, ir jāņem vērā attiecīgās Savienības normas tiesiskais konteksts.

94. Piemēram, ja – kā tas ir šajā lietā – rodas jautājums, vai konkrēts nolīgums vai nolīguma klauzula var ietilpt LESD 351. panta pirmās daļas tvērumā, nevar nopietni apgalvot, ka Tiesa varētu sniegt Savienības tiesību normas interpretāciju tikai ļoti abstraktā izteiksmē, bet neņemt vērā attiecīgā nolīguma vai klauzulas konkrētās īpatnības [60].

[56] Spriedums, 2008. gada 3. septembris, *Kadi* un *Al Barakaat International Foundation*/Padome un Komisija (C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 304. punkts). Skat. arī ģenerāladvokāta P. Maduru [*P. Maduro*] secinājumus šajā pašā lietā (EU:C:2008:11, 30. un 31. punkts). Vispārīgāk skat. arī spriedumu, 2021. gada 2. septembris, *Republic of Moldova* (C-741/19, EU:C:2021:655, 42. punkts).

[57] Skat. citastarp spriedumus, 1995. gada 6. aprīlis, *RTE* un *ITP*/Komisija (C-241/91 P un C-242/91 P, EU:C:1995:98), un 2011. gada 15. septembris, Komisija/Slovākija (C-264/09, EU:C:2011:580).

[58] Kā spriedumos, uz kuriem atsaucas *Supreme Court*: 1993. gada 2. augusts, *Levy* (C-158/91, EU:C:1993:332), un 1995. gada 28. marts, *Evans Medical* un *Macfarlan Smith* (C-324/93, EU:C:1995:84).

[59] Tas nepārprotami izriet no 2003. gada 18. novembra sprieduma *Budějovický Budvar* (C-216/01, EU:C:2003:618, 134. un 143. punkts). Pēc analoģijas skat. arī spriedumu, 1973. gada 27. novembris, *Vandeweghe* u.c. (130/73, EU:C:1973:131, 2. un 3. punkts).

[60] Par šo jautājumu doktrīnā skat. Klabbers, J., *Treaty Conflict and the European Union*, Cambridge University Press, 2009, 142.–148. lpp.; Manzini, P., "The Priority of Pre-Existing Treaties of EC Member States within the Framework of International Law", *European Journal of International Law*, 2001, 785.–788. lpp., un Schermers, H. G., "Annotation of Case 812/79 *Attorney General (of Ireland) v Burgoa*", *Common Market Law Review*, 1981, 229. un 230. lpp.

95. Turklāt izskatāmajā lietā vēl viens iemesls būtu varējis attaisnot to, ka Tiesa – lai gan tikai pakārtoti – ņem vērā *ICSID* konvencijas noteikumus, uz kuriem atsaucās ieguldītāji: šo tiesību normu interpretācija tieši ietekmētu trīs Komisijas lēmumu spēkā esamību un/vai iedarbīgumu [61].

3) Tiesvedībās Apvienotajā Karalistē un Savienībā izvirzītie atšķirīgie tiesību jautājumi

96. Treškārt, arī *Supreme Court* (Augstākā tiesa) norādītais, ka jautājums, ko ieguldītāji tajā izvirzīja uz LESD 351. panta pamata, nav identisks jautājumam, kas izvirzīts Savienības tiesās, ir gan maznozīmīgs, gan savā ziņā arī neprecīzs.

97. Vispirms, ir grūti saprast, kāpēc būtu nozīmīgi tas, vai dažādajās tiesvedībās, kas uzsāktas Savienības tiesās un dalībvalstu tiesās, ieguldītāji atsaucās uz *ICSID* konvencijas 53. un/vai 54. pantu. Abi noteikumi attiecas uz nolēmumu atzīšanu un izpildi. Būtībā šie noteikumi skar dažādus subjektus, un tajos ir paredzēti dažādi tiesību aizsardzības līdzekļi nolēmumu izpildei, lai šajā ziņā attiecībās starp valstīm un ieguldītājiem radītu simetrisku pienākumu [62].

98. Risks radīt "būtisku šķērsli Savienības tiesību aktu darbībai [neoficiāls tulkojums]" [63] pastāvēja neatkarīgi no konkrētā tiesiskā pamata, uz kuru dažādās tiesvedībās ir atsaukušies ieguldītāji. Īstenībā LES 4. panta 3. punkta un *Masterfoods* judikatūras piemērošanas vajadzībām nozīmīgi bija tas, ka Eiropas Savienībā vienlaikus noritēja vairāki administratīvie procesi un tiesas procesi, kas attiecās uz vienu un to pašu nolēmumu un kuriem bija kopējs mērķis izbeigt Komisijas 2015. gada galīgā lēmuma sekas (to atceļot Savienības mērogā un apejot attiecīgajā valstī).

99. Turklāt *Supreme Court* (Augstākā tiesa) konstatējums par atšķirībām ieguldītāju prasījumos nav pilnīgi precīzs. *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pati ir atzinusi, ka ieguldītāji tiesvedībā Savienības tiesās faktiski atsaucās ne tikai uz *ICSID* konvencijas 53. pantu, bet arī uz tās 54. pantu [64]. Tas pats ir sakāms par administratīvo procesu Komisijā: īstenībā 2015. gada galīgais lēmums ietver atsauces uz abiem noteikumiem [65].

100. Šķiet, ka šajā lietā nav nozīmīgi arī tas, ka Savienības tiesās netika izvirzīti jautājumi attiecībā uz *ICSID* konvencijā paredzēto *Apvienotās Karalistes* pienākumu esamību un apjomu. Acīmredzot, tā kā Apvienotā Karaliste nekādā veidā nebija iesaistīta valsts atbalsta procedūrā, kuras rezultātā tika pieņemts 2015. gada galīgais lēmums, nebija iemesla aplūkot šīs dalībvalsts konkrēto situāciju.

101. Tomēr, kā saprotu, Apvienotās Karalistes pienākumi, kas paredzēti *ICSID* konvencijā, neatšķiras no pārējo to Savienības dalībvalstu pienākumiem, kuras visas, izņemot Poliju, arī ir noslēgušas šo konvenciju. Tā attiecas ne tikai uz Rumāniju (dalībvalsti, kas piešķīrusi apgalvoto atbalstu), bet arī uz Beļģiju, Luksemburgu un Zviedriju (kurās paralēli norisinājās tiesvedība).

61 Skat. šo secinājumu 82. un 193. punktu. Vispārīgi par šo jautājumu skat. ģenerāladvokāta F. Kapotorti [*F. Capotorti*] secinājumus lietā *Burgoa* (812/79, EU:C:1980:196, 2817. lpp.) un ģenerāladvokāta K. O. Lenca [*C. O. Lenz*] secinājumus lietā *Evans Medical* un *Macfarlan Smith* (C-324/93, EU:C:1994:357, 42. punkts).

62 Skat. – ar atsaucēm uz attiecīgo starptautisko institūciju nolēmumiem – Alexandrov, S. A., "Enforcement of ICSID Awards: Articles 53 and 54 of the ICSID Convention", no: Binder, C., u.c. (red.), *International Investment Law for the 21st Century – Essays in Honour of Christoph Schreuer*, Oxford University Press, 2009, 328. lpp.

63 Izmantojot pašas *Supreme Court* formulējumu pārsūdzētā sprieduma 56. punktā.

64 Skat. pārsūdzētā sprieduma 113. punktu.

65 Skat. 2015. gada galīgā lēmuma 45. apsvērumu.

Tātad jebkuri Savienības tiesu konstatējumi par *ICSID* konvencijas piemērojamību uz LESD 351. panta pamata strīdā, ko tās (vai valsts tiesas) izskata, būtu bijuši *mutatis mutandis* piemērojami tiesvedībai Apvienotajā Karalistē.

102. LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamība gan nebija to jautājumu vidū, par kuriem Vispārējā tiesa sprieda, atceļot 2015. gada galīgo lēmumu, un kuri līdz ar to tika izvirzīti saistībā ar apelācijas sūdzību, kas tobrīd tika izskatīta Tiesā.

103. Tomēr tas nenozīmē, ka – kā norādījusi *Supreme Court* (Augstākā tiesa) – "izredzes, ka [Savienības tiesas] varētu izskatīt LESD 351. panta piemērojamību pirms pievienošanās saistībām, kas izriet no *ICSID* konvencijas, [..] [bija] niecīgas" [neoficiāls tulkojums] vai, ar citiem vārdiem sakot, ka "iespēja, ka Savienības tiesas [varētu] izskatīt [šo] jautājumu kādā no nākamajām stadijām, [bija] gan nosacīta, gan niecīga" [neoficiāls tulkojums][66]. *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pati bija konstatējusi, ka lojālas sadarbības pienākumu principā izraisa "Tiesā izskatīšanā esoša apelācijas sūdzība, kurai ir *reālas izredzes tikt apmierinātai*"[67].

104. Ja Komisijas apelācijas sūdzība tiktu apmierināta (kā tas faktiski arī notika[68]), Tiesa būtu varējusi vai nu lietu nodot atpakaļ izskatīšanai Vispārējā tiesā vai taisīt galīgo spriedumu šajā lietā. Abos gadījumos tas būtu saistīts ar to ieguldītāju izvirzīto atcelšanas pamatu izskatīšanu, par kuriem nebija lemts spriedumā, ko atcēlusi Tiesa[69]. Viens no šiem pamatiem attiecās tieši uz to, ka Komisija neesot pienācīgi piemērojusi LESD 351. panta pirmo daļu[70].

105. Turpretim, ja Komisija apelācijas tiesvedībā būtu zaudējusi, tai būtu jāatsāk izmeklēšana par apgalvotā atbalsta pasākumu un *ex novo* jāizvērtē ieguldītāju argumenti, tostarp tie, kas balstīti uz LESD 351. panta pirmās daļas un – uz šīs tiesību normas pamata – *ICSID* konvencijas piemērojamība[71]. Lieki piebilst, ka jebkuru šādu konstatējumu ieguldītāji būtu varējuši apstrīdēt Savienības tiesās.

106. Tātad kādā no Savienības tiesvedības stadijām ieguldītāju argumenti par LESD 351. panta pirmās daļas un *ICSID* konvencijas piemērojamību noteikti būtu jāizskata Savienības tiesām. Proti, ņemot vērā, ka ieguldītāji bija tieši formulējuši šādus argumentus, viņiem nelabvēlīgs Komisijas lēmums nebūtu varējis kļūt galīgs, ja Savienības tiesas nebūtu izskatījušas šos argumentus.

107. Visbeidzot – bet ne mazāk svarīgi –, ja *Supreme Court* (Augstākā tiesa) būtu uzskatījusi, ka tās izskatāmās lietas specifika attiecībā uz *ICSID* konvencijas noteikumu, uz kuru atsaucas ieguldītāji, un/vai Apvienotās Karalistes nostāju attiecībā pret *ICSID* konvenciju izvirza jautājumus, kuri ir gan nozīmīgi strīda atrisināšanai, gan Savienības tiesas, visticamāk, tos neizskatītu *European Food* tiesvedībā, tā būtu varējusi iesniegt Tiesai lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam. Kā jau paskaidrots, šie jautājumi tika uzdoti saistībā ar LESD 351. panta pirmās daļas tvērumu, un tātad tie ietilpst Tiesas kompetencē. Jāpiebilst, ka ar Izstāšanās līguma 86. panta 2. punktu šādos apstākļos ir atļauts vērsties Tiesā.

66 Attiecīgi pārsūdzētā sprieduma 114. un 117. punkts.

67 Pārsūdzētā sprieduma 56. punkts. Mans izcēlums.

68 Skat. šo secinājumu 22. punktu.

69 Kā pareizi norādīts pārsūdzētā sprieduma 114. punktā.

70 Spriedums, 2019. gada 18. jūnijs, *European Food* u.c./Komisija (T-624/15, T-694/15 un T-704/15, EU:T:2019:423, 58. punkts).

71 Skat., piemēram, 2015. gada galīgā lēmuma 64.–66. apsvērumu.

108. Visbeidzot, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir spriedusi par to Savienības tiesību normu interpretācijas jautājumiem, kas aplūkotas Komisijas lēmumā, kura spēkā esamība tika pārbaudīta tiesvedībā, kas tolaik notika Savienības tiesās. Ieguldītāju argumenti, kas šajā ziņā izvirzīti gan *Supreme Court* (Augstākā tiesa), gan Savienības tiesās, noteikti liecina par attiecīgā Komisijas lēmuma spēkā neesamību. Pastāvēja reāls un faktisks risks, ka Eiropas Savienībā par vienu un to pašu priekšmetu tiks pieņemti pretrunīgi administratīvi lēmumi un/vai tiesas nolēmumi. Līdz ar to, atteikdamās apturēt tiesvedību, kā paredzēts *Masterfoods* judikatūrā, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav izpildījusi LES 4. panta 3. punktā nostiprināto pienākumu lojāli sadarboties. Tādēļ Komisijas pirmais pamats būtu atbalstāms.

D. Otrais pamats: LESD 351. panta pirmās daļas pārkāpums

1. Lietas dalībnieku argumenti

109. Ar otro pamatu Komisija apgalvo, ka ar to, ka ir secināts, ka nolēmuma izpildei Apvienotajā Karalistē nav piemērojamas Savienības tiesību normas, jo Apvienotajai Karalistei bija pienākums izpildīt nolēmumu atbilstoši *ICSID* konvencijas 54. pantam attiecībā pret visām citām pārējām valstīm, kas noslēgušas *ICSID*, tostarp trešām valstīm, ar pārsūdzēto spriedumu esot pārkāpta LESD 351. panta pirmā daļa.

110. Komisija apgalvo, ka izskatāmajā lietā LESD 351. panta pirmā daļa nebija piemērojama un ka, izdarīdama pretēju secinājumu, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) esot nepamatoti paplašinājusi šīs tiesību normas tvērumu. Komisija uzskata, ka šāds secinājums izriet no divu LESD 351. pantā ietvertu jēdzienu, kas ir autonomi Savienības tiesību jēdzieni,– "vienas vai vairāku trešo valstu tiesības" un "uz kurām attiecas Līgumi" – kļūdainas interpretācijas.

111. Pirmkārt, Komisija norāda, ka ar Apvienotās Karalistes pienākumu izpildīt nolēmumu atbilstoši *ICSID* konvencijas 54. pantam nav saistītas "vienas vai vairāku trešo valstu tiesības", jo izskatāmā lieta attiecas tikai uz Savienības dalībvalstīm. Otrkārt, Komisija apgalvo, ka Apvienotai Karalistei nebija neviena no *ICSID* konvencijas izrietoša pienākuma, "uz kuru attiecās Līgumi", ciktāl šīs konvencijas attiecīgos noteikumus varētu interpretēt tā, lai izvairītos no pretrunām ar attiecīgajiem Savienības Līgumu noteikumiem.

2. Vērtējums

112. Turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ uzskatu, ka Komisijas otrais pamats ir jānoraida.

a) Vai dalībvalsts var pārkāpt LESD 351. panta pirmo daļu?

113. Atbildē uz brīdinājuma vēstuli Apvienotās Karalistes valdība iebilda pret Komisijas apgalvojumu par LESD 351. panta pirmās daļas pārkāpumu un norādīja uz šīs tiesību normas formulējumu, no kura, šķiet, neizriet, ka dalībvalstīm būtu noteikts kāds pienākums.

114. Vispirms, būtu lietderīgi norādīt, ka ar LESD 351. panta pirmo daļu ir ieviests noteikums, kas reglamentē iespējamās kolīzijas, kuras izriet no divu noteikumu kopumu – Savienības līgumu, no vienas puses, un iepriekšējo nolīgumu, no otras puses,– piemērošanas vienlaikus[72]. Šajā tiesību

[72] Līdzīgi arī ģenerāladvokāta N. Jēskinena [*N. Jääskinen*] secinājumos lietā Komisija/Slovākija (C-264/09, EU:C:2011:150, 48. punkts).

normā ir atspoguļoti starptautiskajās tiesībās ilgstoši pastāvošie principi attiecībā uz secīgu nolīgumu piemērošanu un nolīgumu sekām trešās valstīs, piemēram, *pacta sunt servanda*, *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* un *res inter alios acta*[73]. Tie ir principi, kas kodificēti ar VKLT[74] un kuru vērtību Savienības tiesību sistēmā Tiesa ir konsekventi atzinusi[75].

115. Tātad LESD 351. panta pirmās daļas nolūks ir nepārprotami noteikt, ka saskaņā ar iepriekš minētajiem starptautisko tiesību principiem Savienības Līgumu piemērošana neietekmē dalībvalstu saistības ievērot trešo valstu tiesības, kas izriet no iepriekšējiem nolīgumiem, un izpildīt no tiem izrietošos pienākumus[76]. Līdz ar to, ja vien ir izpildīti attiecīgie nosacījumi, dalībvalstīm ir atļauts nepiemērot Savienības noteikumus, ciktāl tas ir nepieciešams, lai ievērotu iepriekšējos nolīgumus[77].

116. Tomēr Tiesa ir secinājusi, ka LESD 351. panta pirmajā daļā ietvertais noteikums "nesasniegtu savu mērķi, ja tas nenozīmētu [Savienības iestāžu] pienākumu netraucēt to dalībvalstu pienākumu izpildi, kas izriet no iepriekšēja nolīguma [neoficiāls tulkojums]"[78]. Ja tas tā ir, tad šis noteikums tik tiešām paredz Savienības iestāžu pienākumu.

117. Jāatzīst, ka LESD 351. panta pirmo daļu varētu interpretēt tādējādi, ka tajā – lai gan implicīti – ir paredzēts arī dalībvalstu pienākums, ko varētu uzskatīt par Savienības iestāžu pienākuma "spoguļattēlu" – netraucēt Savienības tiesību aktu piemērošanu, ja nav izpildīti LESD 351. panta pirmajā daļā minētie nosacījumi. Ar citiem vārdiem, situācijās, kas neietilpst šā Līguma noteikuma tvērumā, dalībvalstīm būtu liegts par prevalējošiem atzīt iepriekšējo nolīgumu noteikumus, nevis tiem pretrunā esošas Savienības tiesību normas. Šādu tiesību normas "divvirzienu" interpretāciju, iespējams, varētu attaisnot ar to, ka LESD 351. pants bieži vien tiek uzskatīts par lojālas sadarbības principa izpausmi šajā jomā[79]: tas ir princips, kas, kā jau norādīts, paredz, ka gan Savienības iestādes, gan dalībvalstis rīkojas godprātīgi.

118. Tomēr šāda pienākuma nozīmīgums un, ja tā var teikt, pievienotā vērtība šķiet tuvu nullei. Vienkāršāk sakot, LESD 351. panta pirmajā daļā noteiktais dalībvalstu pienākums būtu tikai tāds, ka ir jāievēro Savienības tiesību normas, ja vien nav piemērojams tajā paredzētais izņēmums: truisms. LESD 351. panta pirmās daļas pārkāpums nevar būt patstāvīgs: jebkurš šāds pārkāpums automātiski un implicīti izrietētu no kādas citas Savienības tiesību normas pārkāpuma.

119. Vēl svarīgāk ir tas, ka Komisijas interpretācija diez vai atbilst LESD 351. panta pirmās daļas jēgai un tekstam[80]. Šī tiesību norma būtībā ir atļaujošs noteikums, kas ļauj dalībvalstīm konkrētos apstākļos nepiemērot Savienības tiesību aktus. Tās funkcija ir būt "vairogam", proti, kā iespējamai aizstāvībai, ko var izmantot dalībvalsts, kurai tiek pārmests kādas Savienības tiesību normas

73 Līdzīgi arī ģenerāladvokāta ģenerāladvokāta M. Lagrānža [*M. Lagrange*] secinājumos lietā Komisija/Itālija (10/61, nav publicēts, EU:C:1961:26, 17. lpp.).

74 Šajā ziņā skat. VKLT 26. pantu, 30. panta 4. punkta b) apakšpunktu un 34.–36. pantu.

75 Piemēram, par saikni starp LESD 351. pantu un VKLT 30. panta 4. punkta b) apakšpunktu skat. 2012. gada 9. februāra spriedumu *Luksan* (C-277/10, EU:C:2012:65, 61. punkts un tajā minētā judikatūra).

76 Skat. citastarp spriedumu, 1997. gada 14. janvāris, *Centro-Com* (C-124/95, EU:C:1997:8, 56. punkts un tajā minētā judikatūra).

77 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1994. gada 3. februāris, *Minne* (C-13/93, EU:C:1994:39, 17. punkts).

78 Spriedums, 1980. gada 14. oktobris, *Burgoa* (812/79, EU:C:1980:231, 9. punkts).

79 Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta A. Ticano [*A. Tizzano*] secinājumus lietā Komisija/Apvienotā Karaliste (C-466/98, EU:C:2002:63, 38. punkts). Doktrīnā skat. Koutrakos, P., "International agreements concluded by Member States prior to their EU Accession – Burgoa", no: Butler, G., Wessel, R. (red.), *EU External Relations Law*, 2022, Hart Publishing, Oxford, 137. lpp.

80 Detalizētāk skat. šo secinājumu 127. un nākamos punktus.

pārkāpums. Turpretim atšķirībā no tā paša panta otrās un trešās daļas, kurās, kā paskaidrots iepriekš, izklāstīti konkrēti dalībvalstu pienākumi, nesaprotu, kā LESD 351. panta pirmo daļu varētu jēgpilni izmantot kā "zobenu" procedūras sakarā ar pienākumu neizpildi kontekstā [81].

120. Visbeidzot, uzskatu, ka LESD 351. panta pirmā daļa nevar būt par pamatu prasījumam LESD 258. pantā paredzētajā procedūrā, un līdz ar to Komisijas otrais pamats ir jānoraida.

121. Tomēr, ja Tiesa nepiekristu manai nostājai attiecībā uz šā prejudiciālā jautājuma novērtējumu un, ņemot vērā acīmredzamo saikni starp Komisijas otrajā pamatā izvirzīto jautājumu un jautājumiem, kas izvirzīti pārējos trīs pamatos, jebkurā gadījumā paskaidrošu, kāpēc uzskatu, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir pieļāvusi kļūdu LESD 351. panta pirmās daļas interpretēšanā.

b) LESD 351. panta pirmās daļas tvērums

122. Saskaņā ar LESD 351. panta pirmās daļas tekstu šī tiesību norma ir piemērojama, ja ir izpildīti divi nosacījumi: i) nolīgums ir noslēgts pirms toreizējā EEK Līguma stāšanās spēkā vai pirms dalībvalsts pievienošanās Eiropas Savienībai un ii) trešā valsts no šā nolīguma iegūst tiesības, kuru ievērošanu tā var prasīt no attiecīgās dalībvalsts [82].

123. Pārsūdzētajā spriedumā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir atzinusi, ka šie nosacījumi ir izpildīti, jo i) *ICSID* konvencija attiecībā uz Apvienoto Karalisti ir "iepriekšējs nolīgums" LESD 351. panta pirmās daļas izpratnē un ii) Apvienotajai Karalistei bija pienākumi, kas izriet no *ICSID* konvencijas 54. panta, pret visām pārējām valstīm, kas to ir noslēgušas. Tāpēc tā secina, ka ieguldītāji, lūdzot Apvienotās Karalistes tiesas izpildīt nolēmumu, var tiesiski pamatoti atsaukties uz šo Savienības tiesību normu.

124. Katrā ziņā piekrītu pirmajam nosacījumam: Apvienotā Karaliste *ICSID* konvenciju ratificēja 1966. gadā, tas ir, pirms tās pievienošanās toreizējām Kopienām 1973. gadā [83].

125. Savukārt vairāku iemeslu dēļ nepārliecina *Supreme Court* (Augstākā tiesa) konstatējumi attiecībā uz otro nosacījumu.

126. Lai paskaidrotu, kāpēc tā uzskatu, vispirms mēģināšu ieviest skaidrību attiecībā uz LESD 351. panta pirmās daļas tvērumu – jautājumu, par kuru, jāatzīst, pašreizējā judikatūra nesniedz pilnīgu skaidrību. Šajā ziņā šķiet saprātīgi sākt ar izvērtējumu par šīs tiesību normas mērķi un formulējumu.

[81] *Mutatis mutandis* tas būtu tāpat kā uzskatīt, ka dalībvalsts, kas īsteno pasākumu ar kvantitatīvam ierobežojumam līdzvērtīgu iedarbību, kurš neatbilst LESD 36. pantā paredzētajiem attaisnojuma nosacījumiem, pārkāptu šo tiesību normu, nevis LESD 34. pantā izklāstīto kvantitatīvo ierobežojumu (vispārīgo) aizliegumu.

[82] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1998. gada 10. marts, *T. Port* (C-364/95 un C-365/95, EU:C:1998:95, 61. punkts).

[83] Līdzīgi skat. arī spriedumā, 2002. gada 5. novembris, Komisija/Apvienotā Karaliste (C-466/98, EU:C:2002:624, 25. punkts).

1) LESD 351. panta pirmās daļas mērķis un formulējums

127. LESD 351. panta pirmās daļas tiešais mērķis ir aizsargāt trešo valstu tiesības:[84] ar to dalībvalstīm ir atļauts ievērot iepriekšējos nolīgumus, kas ir pretrunā Savienības noteikumiem[85], turklāt tas nav uzskatāms par Savienības tiesību normu pārkāpumu[86]. Tomēr šīs tiesību normas virsmērķis ir aizsargāt dalībvalstis no tā, ka tās, uzņemoties saistības, kas pēc tam izriet no Savienības tiesību aktiem, izdarītu kādu nelikumīgi darbību, kas var izraisīt to starptautisko atbildību, kura paredzēta starptautisko publisko tiesību noteikumos, uz kuriem varētu atsaukties trešās valstis.

128. Tiesa ir nospriedusi, ka LESD 351. panta pirmā daļa nav piemērojama gadījumos, kad netiek skartas trešo valstu tiesības[87]. Līdz ar to uz šo tiesību normu nevar atsaukties saistībā ar nolīgumiem, kas noslēgti tikai starp dalībvalstīm[88], un nolīgumiem, kas noslēgti ar trešām valstīm, ja uz tiem atsaucas attiecībās starp dalībvalstīm[89]. Kā uzsvērts doktrīnā, Tiesa *vienmēr* ir atbalstījusi principu, ka LESD 351. pantu nevar piemērot attiecībām Savienības iekšienē[90].

129. Tādēļ Tiesa jau kopš agrīnās judikatūras ir skaidri norādījusi, ka LESD 351. panta pirmajā daļā lietotais formulējums "tiesības un pienākumi, ko uzliek nolīgumi" ir jāsaprot tādējādi, ka ar to ir domātas trešo valstu tiesības un dalībvalstu pienākumi[91]. Dalībvalstis nevar prasīt tādu "tiesību" īstenošanu, kas izriet no iepriekšējiem nolīgumiem[92].

130. Starp šiem diviem elementiem pastāv nesaraujama saikne. Vienīgi tad, ja trešai valstij ir tiesības, uz kurām var atsaukties, vēršoties pret dalībvalsti, ar Savienības tiesību aktiem tai ir atļauts (bet nav uzlikts pienākums[93]) izpildīt "*attiecīgo* pienākumu"[94]. Ja iepriekšējs nolīgums dalībvalstij ļauj, bet neprasa veikt pasākumu, kas ir pretrunā Savienības tiesību normām, LESD 351. panta pirmā daļa neatbrīvo šo dalībvalsti no attiecīgo Savienības tiesību normu ievērošanas[95]. Tāpat Tiesa ir konstatējusi, ka LESD 351. panta pirmo daļu nevar piemērot, ja trešā valsts ir izteikusi vēlmi izbeigt iepriekšēju nolīgumu[96]. Manuprāt, tas pats ir sakāms par trešo valsti, kas ir nepārprotami piekritusi iepriekšēja nolīguma neievērošanai vai ir atteikusies no savām tiesībām[97].

84 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1966. gada 13. jūlijs, *Consten* un *Grundig*/Komisija (56/64 un 58/64, EU:C:1966:41, 346. lpp.).

85 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2009. gada 12. februāris, Komisija/Grieķija (C-45/07, EU:C:2009:81, 35. punkts).

86 Šajā nozīmē citastarp skat. Atzinumu 2/15 (ES Brīvās tirdzniecības līgums ar Singapūru), 2017. gada 16. maijs (EU:C:2017:376, 254. punkts).

87 Skat., piemēram, spriedumu, 1988. gada 22. septembris, *Deserbais* (286/86, EU:C:1988:434, 18. punkts), un ģenerāladvokāta Dž. Tezauro [*G. Tesauro*] secinājumus lietā *Levy* (C-158/91, EU:C:1992:411, 4. punkts).

88 Skat. citastarp spriedumus, 1962. gada 27. februāris, Komisija/Itālija (10/61, EU:C:1962:2, 10. lpp.), un 1988. gada 27. septembris, *Matteucci* (235/87, EU:C:1988:460, 21. punkts).

89 Skat. spriedumus, 1986. gada 11. marts, *Conegate* (121/85, EU:C:1986:114, 25. punkts), un 1996. gada 2. jūlijs, Komisija/Luksemburga (C-473/93, EU:C:1996:263, 40. punkts).

90 Eeckhout, P., *EU external relations law*, 2. izdevums, Oxford University Press, 2011, 426. lpp.

91 Spriedums, 1962. gada 27. februāris, Komisija/Itālija (10/61, EU:C:1962:2, 10. lpp.).

92 Skat. spriedumu, 1996. gada 2. jūlijs, Komisija/Luksemburga (C-473/93, EU:C:1996:263, 40. punkts).

93 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 21. decembris, *Air Transport Association of America* u.c. (C-366/10, EU:C:2011:864, 61. punkts).

94 Skat. citastarp spriedumus, 1993. gada 2. augusts, *Levy* (C-158/91, EU:C:1993:332, 12. punkts), un 1998. gada 10. marts, *T. Port* (C-364/95 un C-365/95, EU:C:1998:95, 60. punkts). Mans izcēlums.

95 Skat. spriedumu, 1997. gada 14. janvāris, *Centro-Com* (C-124/95, EU:C:1997:8, 60. punkts un tajā minētā judikatūra).

96 Šajā nozīmē skat. Atzinumu 2/15 (ES Brīvās tirdzniecības līgums ar Singapūru), 2017. gada 16. maijs (EU:C:2017:376, 254. punkts).

97 Šajā ziņā skat. *ARSIWA* 20. un 45. pantu.

131. Tātad, lai konkrētā gadījumā konstatētu LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamību, izšķiroša loma ir *savstarpēji saistīto* trešās valsts tiesību un dalībvalsts pienākuma identificēšanai.

132. Šajā ziņā šķiet svarīgi nošķirt dažādus nolīgumu veidus.

133. Attiecībā uz *divpusējiem nolīgumiem*, proti, nolīgumiem starp vienu dalībvalsti un vienu trešo valsti parasti nevajadzētu rasties būtiskām problēmām konstatēt, vai pastāv konkrētas trešās valsts tiesības un attiecīgs dalībvalsts pienākums LESD 351. panta pirmās daļas izpratnē.

134. Turpretim attiecībā uz *daudzpusējiem nolīgumiem*, proti, nolīgumiem, kuru noslēgušas ne tikai viena vai vairākas trešās valstis, bet arī viena vai vairākas dalībvalstis, situācija ne vienmēr ir vienkārša. Iespējams, ka tādā gadījumā jautājumi par LESD 351. panta pirmās daļas piemērošanu rodas Savienības iekšējās situācijās, kurās, kā tas ir arī šajā lietā, ir tieši iesaistītas tikai divas vai vairākas dalībvalstis [98]. Šādā gadījumā kādos apstākļos ir piemērojama LESD 351. panta pirmā daļa?

135. Šajā ziņā piekrītu Komisijas viedoklim, ka LESD 351. panta pirmās daļas kontekstā ir jānošķir daudzpusēji nolīgumi, kas ietver *kolektīvas* saistības, no daudzpusējiem nolīgumiem, kuri ietver *divpusējas* jeb abpusējas saistības [99].

136. Pirmajā nolīgumu kategorijā līgumslēdzējas līgumsaistību neizpilde var ietekmēt nolīgumā paredzēto pārējo līgumslēdzēju tiesību īstenošanu vai apdraudēt nolīguma mērķa sasniegšanu [100]. Šādos gadījumos izrietošie pienākumi ir attiecināmi uz valstu grupu (*erga omnes partes*) vai starptautisko sabiedrību kopumā (*erga omnes*). Šādos apstākļos LESD 351. panta pirmā daļa var būt piemērojama un tātad uz to var atsaukties, apstrīdot Savienības tiesību akta spēkā esamību, pat tādos strīdos, kuros iesaistīti tikai lietas dalībnieki no Savienības [101]. Faktiskā ziņā šādas situācijas var būt Savienības iekšējās situācijas, bet juridiskā ziņā tās tādas nav.

137. Turpretī otrās kategorijas nolīgumu kontekstā līgumslēdzējas saistību neizpilde, kas izriet no iepriekšēja nolīguma, parasti ietekmē tikai vienu vai vairākas konkrētas valstis, kuras noslēgušas šo nolīgumu un kuras skar attiecīgā situācija. Šādos gadījumos netiek skartas nolīgumā paredzēto citu līgumslēdzēju tiesību īstenošana [102]. Ja tas ir tā, tad vienīgi gadījumos, kad tās līgumslēdzējas, kuras skar vienas dalībvalsts saistību neizpilde, ir citas dalībvalstis, LESD 351. panta pirmā daļa nav piemērojama. Tā kā tad nav iesaistītas nekādas trešās valsts tiesības, nav nepieciešams atteikties no Savienības tiesību normu piemērošanas, lai izvairītos no dalībvalsts izrietošas starptautiskās atbildības.

98 Acīmredzot izskatāmajā lietā runa ir par situāciju, kurā iesaistīta arī viena trešā valsts (Apvienotā Karaliste), par kuru ir uzskatāms, ka tā šai lietai nozīmīgajā laikā saistībā ar attiecīgo Savienības tiesību normu atradās tādā pašā stāvoklī kā dalībvalstis.

99 Šajos secinājumos nav nepieciešams iedziļināties šajā (jāatzīst, sarežģītajā) starptautisko tiesību jomā, jo šeit izmantotais pamatnošķirums ir vispāratzīts starptautisko tiesību avotos. Citastarp skat. Starptautiskās Tiesas 1970. gada 5. februāra spriedumu lietā *Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited* (Beļģija pret Spāniju), *ICJ Reports*, 1970, 3. lpp., 33. un 35. punkts; un *ARSIWA* 33. pantu (un tā komentāra 2. punktu), 42. pantu (un tā komentāra 8. punktu) un 48. pantu (un tā komentāra 8. punktu). Norādes par šo nošķirumu Savienības judikatūrā skat. ģenerāladvokāta Dž. P. Vornera [*J.-P. Warner*] secinājumos lietā *Henn* un *Darby* (34/79, EU:C:1979:246, 3833. lpp.); ģenerāladvokāta Dž. Tezauro secinājumos lietā *Levy* (C-158/91, EU:C:1992:411, 5. punkts); ģenerāladvokāta K. O. Lenca [*C. O. Lenz*] secinājumos lietā *Evans Medical* un *Macfarlan Smith* (C-324/93, EU:C:1994:357, 33. punkts) un ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumos lietā Moldovas Republika (C-741/19, EU:C:2021:164, 42. punkts). Protams, dažos nolīgumos var būt ietvertas abu kategoriju klauzulas, un tātad šādos gadījumos interpretētājam ir jāpārbauda katras klauzulas būtība.

100 Kā šāds piemērs bieži vien tiek minēti nolīgumi cilvēktiesību jomā.

101 Līdzīgi arī doktrīnā Mastroianni, R., "Comment to Article 351 TFEU", no: Tizzano, A. (red.), *Trattati dell'Unione Europea*, 2. izdevums, 2014, 2545. lpp.

102 Šajā ziņā labs piemērs ir ieguldījumu aizsardzības nolīgumi.

138. Šajā kontekstā piebildīšu, ka piekrītu arī Komisijas apgalvojumiem, ka nepietiek tikai ar līgumslēdzēju *faktiskajām interesēm* (pretstatā *juridiskajām interesēm*) nodrošināt, ka visas pārējās līgumslēdzējas ievēro daudzpusēju nolīgumu, lai izraisītu LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamību [103]. Šīs tiesību normas tekstā ir minētas "tiesības"; šis termins ir konsekventi atgādināts arī Tiesas judikatūrā par šo tematu [104].

2) Tiesību norma ar tālejošām sekām un vispārīgu, bet ne pārāk plašu tvērumu

139. Kā pareizi norāda *Supreme Court* (Augstākā tiesa), LESD 351. panta *tvērums* ir *vispārīgs*: tas attiecas uz jebkuru tādu starptautisku nolīgumu – neatkarīgi no tā priekšmeta –, kas var ietekmēt Savienības Līgumu piemērošanu [105].

140. Tomēr tas nenozīmē, ka tā pirmajā daļā minētajam izņēmumam būtu *plašs* tvērums. Ir jāņem vērā, ka LESD 351. panta pirmā daļa paredz atkāpi no pārākuma principa, kas ir viens no galvenajiem pīlāriem, uz kuru balstīta Savienības tiesību sistēma. Ja šie nosacījumi ir izpildīti, izņemot ārkārtas apstākļus [106], jebkurš iepriekšēja nolīguma noteikums var prevalēt pār jebkuru pretrunā esošu Savienības tiesību, tostarp primāro tiesību, normu [107]. Tā tas ir neatkarīgi no ietekmes, kāda šo Savienības noteikumu nepiemērošanai var būt uz citu dalībvalstu tiesībām un interesēm, kā arī uz pašas Savienības pareizu darbību.

141. Ņemot vērā potenciāli tālejošās sekas, kas izriet no šīs tiesību normas piemērošanas, šajā kontekstā acīmredzami īpaši nozīmīgs ir interpretācijas princips, saskaņā ar kuru izņēmumi ir jāinterpretē šauri, lai netiktu noliegti vispārīgie noteikumi [108].

142. Ņemot vērā iepriekš izklāstītos apsvērumus, tagad pievērsīšos attiecīgajām pārsūdzētā sprieduma daļām.

c) LESD 351. panta pirmā daļa pārsūdzētajā spriedumā

143. Kā norāda *Supreme Court* (Augstākā tiesa) [109], galvenais jautājums bija konstatēt, vai iepriekšējais nolīgums attiecīgajai dalībvalstij uzlika pienākumus, kuru izpildi joprojām var prasīt trešās valstis, kas to ir noslēgušas. Pārsūdzētajā spriedumā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) šo izvērtējumu ir veikusi, pārbaudot vienas dalībvalsts (Apvienotās Karalistes) pienākumu izpildīt nolēmumu atbilstoši starptautiskam nolīgumam (*ICSID* konvencijai).

144. Manuprāt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) šajā ziņā izmantotā pieeja ir problemātiska trīs aspektos.

103 Šajā ziņā skatīt komentārus par *ARSIWA* 42. pantu (it īpaši 9. punktu) un 48. pantu (it īpaši 2. punktu).

104 Skat. citastarp spriedumus, 1988. gada 22. septembris, *Deserbais* (286/86, EU:C:1988:434, 18. punkts); 1995. gada 6. aprīlis, *RTE* un *ITP* /Komisija (C-241/91 P un C-242/91 P, EU:C:1995:98, 84. punkts); 1998. gada 10. marts, *T. Port* (C-364/95 un C-365/95, EU:C:1998:95, 60. punkts), un 2003. gada 18. novembris, *Budějovický Budvar* (C-216/01, EU:C:2003:618, 148. punkts).

105 Pārsūdzētā sprieduma 97. punkts, kurā ir atsauce uz 1993. gada 2. augusta spriedumu *Levy* (C-158/91, EU:C:1993:332, 11. punkts).

106 Skat. šo secinājumu 89. punktu.

107 Spriedums, 2022. gada 28. oktobris, *Generalstaatsanwaltschaft München* (Izdošana un *ne bis in idem*) (C-435/22 PPU, EU:C:2022:852, 119. punkts).

108 Turpat, 120. un 121. punkts.

109 Pārsūdzētā sprieduma 98. punkts.

145. Pirmkārt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) izvērtējumā, kurā galvenā uzmanība bija pievērsta gandrīz tikai Apvienotās Karalistes *saistībām*, kas izriet no *ICSID* konvencijas 54. panta, nav identificētas nekādas *attiecīgas* trešo valstu *tiesības*.

146. Kā jau iepriekš paskaidroju, saikne starp šiem diviem elementiem nozīmi LESD 351. panta pirmās daļas kontekstā ir grūti pārspīlēt. Proti, šajā tiesību normā ir paredzēts, ka trešā valsts, kas ir noslēgusi minēto nolīgumu, līgumslēdzēja puse, no šā nolīguma iegūst *tiesības*, kuru ievērošanu tā var *pieprasīt* no attiecīgās dalībvalsts.

147. Tātad šo jautājumu nedrīkst ignorēt. Piemēram, izdarot pieņēmumu, ka Apvienotās Karalistes tiesas būtu atteikušās izpildīt *aplūkojamo nolēmumu*[110], vai ikviena trešā valsts, kas noslēgusi *ICSID* konvenciju, līgumslēdzēja puse (pašlaik tādu ir vairāk nekā 150), varētu atsaukties uz Apvienotās Karalistes starptautisko atbildību par šo atteikumu un, izmantojot starptautiskajās tiesībās paredzētās procedūras[111], vērsties pret šo valsti, lai panāktu prettiesiskās darbības izbeigšanu un/vai nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu? Šis jautājums, lai gan tas ir nozīmīgs, pārsūdzētajā spriedumā netika aplūkots.

148. Otrkārt, šķiet, ka standarts, ko *Supreme Court* (Augstākā tiesa) piemēroja, lai identificētu saistības pret trešo valsti, bija diezgan zems. Proti, prasības no starptautiska nolīguma izrietošu pienākumu uzskatīt par kolektīvu (šajā gadījumā – *erga omnes partes*), nevis divpusēju jeb abpusēju, pēc *Supreme Court* (Augstākā tiesa) izmantotās argumentācijas šķiet viegli izpildāmas.

149. Pārsūdzētajā spriedumā noteikti netrūkst atsauču uz starptautiskiem un akadēmiskiem avotiem, tomēr pēc rūpīgākas pārbaudes neviens no tiem neliekas konkrēts vai pārliecinošs šajā ziņā. Izņemot divus fragmentus[112], visi pārējie avoti attiecībā uz šo jautājumu ir diezgan nekonkrēti, un *Supreme Court* (Augstākā tiesa) atvasinātie konstatējumi ir izdarīti tikai implicīti[113]. Jāsaka, ka lielākā daļa šo avotu, šķiet, liecina par to, ka *ICSID* konvencijas līgumslēdzējām ir vispārīga *interese*, lai nolīgums tiktu ievērots jebkuros apstākļos[114]. Tomēr, kā norādīts iepriekš, ar to nepietiek, lai izraisītu LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamību.

150. Treškārt, lai gan saprotu, ka galvenais jautājums, kas tika nodots izskatīšanai pie *Supreme Court* (Augstākā tiesa), attiecās uz *ICSID* konvencijas iedarbību uz Apvienoto Karalisti (vienkārši sakot, "vai Apvienotajai Karalistei ir jāizpilda šajā nolīgumā paredzētais nolēmums?"), šo jautājumu nevarēja izskatīt "klīniski izolēti" no strīda konteksta.

151. Īstenībā strīda juridiskā un faktiskā situācija bija diezgan sarežģīta: tajā bija iesaistītas trīs dažādas valstis (Apvienotā Karaliste, Rumānija un Zviedrija) un divi dažādi starptautiskie nolīgumi (DIN un *ICSID* konvencija).

110 Kā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pareizi norādījusi, izskatāmais strīds attiecās tikai uz jautājumu, vai saskaņā ar *ICSID* konvenciju Apvienotajai Karalistei bija pienākums izpildīt *aplūkojamo nolēmumu* attiecībā pret trešām valstīm (pārsūdzētā sprieduma 101. punkts).

111 Piemēram, vēršoties ar šo strīdu Starptautiskajā Tiesā.

112 Priekšsēdētāja paziņojumi dalībvalstu valdību izraudzīto tiesību zinātnes lietpratēju konsultatīvo apspriežu piektajā un sestajā darba sesijā (minēti pārsūdzētā sprieduma 107. punktā).

113 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 104. un 105. punktā minētos.

114 Manuprāt, tas it īpaši ir sakāms par ieguldītāju argumentiem par šo tematu, kurus *Supreme Court* (Augstākā tiesa), šķiet, ir atbalstījusi pārsūdzētā sprieduma 106. punktā.

152. Ar minēto nolēmumu ieguldītājiem tika piešķirts atlīdzinājums – ar tādu pamatojumu, ka, šķīrējtiesas ieskatā, Rumānija, nenodrošinādama taisnīgu un vienlīdzīgu attieksmi, neievērodama ieguldītāju tiesisko paļāvību un nerīkodamās pārredzami, bija pārkāpusi DIN noteikumus [115]. Tātad tieši DIN ir izklāstītas *materiāltiesiskās* saistības, ko Rumānija bija uzņēmusies pret Zviedriju. Saskaņā ar DIN 8. panta 6. punktu Rumānijai bija arī pienākums pret Zviedriju samaksāt atlīdzinājumu, kas tika piešķirts attiecīgajiem Zviedrijas valstspiederīgajiem [116].

153. Būtībā *Supreme Court* (Augstākā tiesa), aplūkodama tikai vienu no strīda izrietošu procesuālu jautājumu un neņemdama vērā vienu starptautisko nolīgumu, ignorēja juridiskās pamatattiecības, kas izraisījušas šo strīdu – attiecības starp Rumāniju, no vienas puses, un Zviedriju un tās valstspiederīgajiem, no otras puses.

154. Saskaņā ar *Supreme Court* (Augstākā tiesa) izmantoto LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju konkrētas pilnīgi iekšējas situācijas Savienībā – ņemot vērā, ka ne tikai faktiski, bet arī juridiskā ziņā ir iesaistītas tikai dalībvalstis un to valstspiederīgie –, tiktu reglamentētas iepriekšējo starptautisko nolīgumu noteikumos, lai gan tās ietilpst Savienības Līgumu tvērumā un ir pretrunā dažām Savienības tiesību normām. Manuprāt, tas nebūtu saderīgi ar LESD 351. panta pirmās daļas formulējumu un nebūtu nepieciešams šīs normas mērķa sasniegšanai. Tas arī neatbilstu līdzšinējai judikatūrai, kurā izslēgta tās piemērošana attiecībām Savienības iekšienē.

155. Vairākos gadījumos šāda plaša LESD 351. panta pirmās daļas interpretācija arī radītu salīdzinoši vienkāršu iespēju fiziskām personām apiet Savienības noteikumu saistošo spēku [117]. Šajā ziņā nedrīkst neņemt vērā, ka LESD 351. pants pirmām kārtām un galvenokārt ir norma, kas attiecas uz starpvalstu attiecībām. Kā atzinusi Tiesa, tā ir neitrāla tiesību norma, kurai nevar būt tāda iedarbība, ka tiktu mainīta no iepriekšējiem nolīgumiem izrietošo tiesību būtība. No tā izriet, ka šai tiesību normai nav tādas iedarbības, ka tā fiziskām personām, kuras pamatojas uz [iepriekšēju] nolīgumu [..], piešķirtu tiesības, kuras būtu jānodrošina valsts tiesām. Nav arī tā, ka tā nelabvēlīgi ietekmētu tiesības, ko fiziskas personas varētu iegūt ar šādu nolīgumu [118].

156. Tādēļ tas, vai fiziskas personas (piemēram, ieguldītāji) kādas tiesības atvasina no iepriekšēja nolīguma, parasti nav nozīmīgi LESD 351. panta pirmās daļas piemērošanai. Fiziskas personas uz šo tiesību normu var atsaukties tikai *netieši*, ja tās var pierādīt, ka saskaņā ar kādu Savienības tiesību normu vai pasākumu dalībvalstij ir pienākums neievērot saistības pret trešo valsti, kuras izriet no iepriekšēja nolīguma, bet tas varētu izraisīt šīs dalībvalsts starptautisko atbildību.

157. Visbeidzot, uzskatu, ka pārsūdzētajā spriedumā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir pieļāvusi kļūdu LESD 351. panta pirmās daļas interpretācijā un piemērošanā, attiecināmā uz šo tiesību normu pārāk plašu tvērumu. Konkrētāk, tā ir nepareizi interpretējusi jēdzienu "tiesības un pienākumi, ko uzliek nolīgumi", nepareizi novērtēdama, kā šis jēdziens būtu aplūkojams daudzpusēju nolīgumu kontekstā, it īpaši gadījumā, kad strīdā nav iesaistīta neviena trešā valsts vai tās valstspiederīgais.

158. Ņemot to vērā, šo secinājumu 113.–120. punktā izklāstīto iemeslu dēļ Komisijas otrais pamats ir jānoraida.

115 Skat. citastarp pārsūdzētā sprieduma 15. punktu.

116 Saskaņā ar šo tiesību normu nolēmums ir "galīgs un saistošs".

117 Šajā kontekstā tikai norādīšu, ka pēc Tiesas nolēmumiem lietās *Achmea*, *European Food* un *Romatsa* (skat. šo secinājumu 22. un 23. punktu) DIN ietvertā šķīrējtiesas klauzula tagad ir uzskatāma par spēku zaudējušu.

118 Skat. spriedumu, 1980. gada 14. oktobris, *Burgoa* (812/79, EU:C:1980:231, 10. punkts).

E. Trešais pamats: LESD 267. panta pārkāpums

1. Lietas dalībnieku argumenti

159. Ar trešo pamatu Komisija apgalvo, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa), pasludinādama pārsūdzēto spriedumu un nevēršoties Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir pārkāpusi LESD 267. pantu divejādā ziņā.

160. Komisija apgalvo, ka, neuzdodama prejudiciālu jautājumu attiecībā uz lēmuma par procedūras sākšanu un apturēšanas rīkojuma *spēkā esamību*, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav izpildījusi LESD 267. panta pirmās daļas b) punktā noteikto pienākumu. Komisija norāda, ka līdz ar pārsūdzēto spriedumu šie lēmumi ir uzskatāmi par spēku zaudējušiem. Tātad, atteikdamās izpildīt šos lēmumus, kuros noteikts, ka ir jāievēro pienākums atturēties no jebkādas darbības, proti, liegts izmaksāt aplūkojamo atbalstu, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir rīkojusies tā, *it kā* šie akti nebūtu spēkā.

161. Turklāt Komisija apgalvo, ka, neuzdodama prejudiciālu jautājumu par LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) kā pēdējās instances tiesa nav izpildījusi LESD 267. panta trešajā daļā noteikto pienākumu. Pārsūdzētajā spriedumā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) bija jāsniedz interpretācija par attiecīgajiem pretrunīgajiem Savienības tiesību jēdzieniem, kas nav bijuši pietiekami aplūkoti Savienības judikatūrā.

2. Vērtējums

162. Šā pamata izvērtējumu sākšu ar otro Komisijas izvirzīto argumentu.

163. Vispirms, diez vai vēl būtu jānorāda, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ir "dalībvalsts tiesa, kuras lēmumus saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem nevar pārsūdzēt" LESD 267. panta izpratnē. Tātad šādai tiesai principā ir pienākums iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ja tās sprieduma taisīšanai ir nepieciešams atrisināt Savienības tiesību normas interpretācijas jautājumu.

164. Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, neraugoties uz LESD 267. pantā noteikto pienākumu uzdot prejudiciālu jautājumu, pēdējās instances tiesas var atturēties to darīt, proti, divu veidu apstākļos.

165. Pirmkārt, lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu nav nepieciešams tā dēvētajās *acte clair* tipa situācijās, kad Savienības tiesību normu pareiza piemērošana ir tik acīmredzama, ka nerada nekādas pamatotas šaubas par to, kā uz uzdoto jautājumu būtu jāatbild. Šajā ziņā Tiesa ir piebildusi, ka pirms secināt, ka tiesību normas interpretācija nerada nekādas pamatotas šaubas, valsts pēdējās instances tiesai tomēr ir jābūt pārliecinātai, ka arī visu citu dalībvalstu pēdējās instances tiesām, kā arī Tiesai tas ir tikpat acīmredzams [119].

[119] Skat. it īpaši spriedumu, 2021. gada 6. oktobris, *Consorzio Italian Management* un *Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, 39. un 40. punkts un tajos minētā judikatūra).

166. Otrkārt, pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu nepastāv tā dēvētajās *acte éclairé* tipa situācijās, kad "uzdotais jautājums pēc būtības ir identisks jautājumam, par kuru jau ir sniegts prejudiciālais nolēmums analogā gadījumā" vai iepriekšējos Tiesas nolēmumos jau ir izskatīts attiecīgais tiesību jautājums, "lai kāds arī būtu tiesvedības, kurā [šie] Tiesas [nolēmumi ir pieņemti], raksturs, un pat tad, ja ierosinātie jautājumi nav bijuši pilnīgi identiski" [120].

167. Vispārīgāk runājot, Tiesa ir nospriedusi, ka jautājums par to, vai pēdējās instances tiesai ir iespējams neuzdot prejudiciālu jautājumu "ir jāizvērtē, ņemot vērā Savienības tiesību īpašās iezīmes, sevišķās grūtības, kas rodas, tās interpretējot, un atšķirīgas judikatūras rašanās risku Savienībā" [121].

168. Iepriekš jau paskaidroju, kāpēc, manuprāt, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) šajā lietā ir nepareizi interpretējusi LESD 351. panta pirmo daļu. Tomēr tas vien, ka pēdējās instances tiesa ir pieļāvusi kļūdu Savienības tiesību normas interpretēšanā, neuzdodama Tiesai jautājumu atbilstoši LESD 267. pantam, vēl nenozīmē, ka tā noteikti nav izpildījusi savu pienākumu lūgt Tiesai prejudiciālu nolēmumu. Augstākais, tā ir tikai viena norāde, kas liecina par to.

169. Tomēr šajā lietā vairāki citi elementi liecina, ka nedz pašas tiesību normas formulējums, nedz Tiesas judikatūra nesniedz nepārprotamu atbildi uz interpretācijas jautājumiem, ar kuriem saskārās *Supreme Court* (Augstākā tiesa).

170. Pirmkārt, ir visai skaidrs, ka LESD 351. panta pirmās daļas samērā kodolīgais formulējums nesniedz viennozīmīgas norādes par interpretācijas jautājumiem, kas uzdoti *Supreme Court* (Augstākā tiesa). Kā norāda Komisija, lietas dalībnieku viedokļi par šiem jautājumiem ļoti atšķiras. Šķiet, ka abas puses bija izvirzījušas argumentus, kas vismaz pirmšķietami nebija noraidāmi kā acīmredzami nepamatoti.

171. Otrkārt, Savienības tiesu nolēmumi attiecībā uz LESD 351. panta pirmo daļu, uz kuriem atsaucās lietas dalībnieki un kurus izskatīja *Supreme Court* (Augstākā tiesa), bija ierobežoti gan skaita, gan nozīmības ziņā. Konkrētāk, nevienā šādā nolēmumā nav nepārprotami un tieši aplūkoti jautājumi, kas bija izšķiroši šajā lietā. Faktiski no pārsūdzētā sprieduma pamatojuma izriet, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) interpretācija tika veikta, (ja tā var teikt) saliekot kopā "fragmentus" no vairākiem Tiesas spriedumiem. Turklāt no šā pamatojuma izriet arī tas, ka daži citu Tiesas spriedumu "fragmenti" iespējams, varētu liecināt par citādu LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju [122].

172. Treškārt, ir arī grūti saprast, kā bija iespējams nešaubīgi secināt, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) izmantotā LESD 351. panta pirmās daļas interpretācija varētu būt "tikpat acīmredzama" arī Savienības tiesām un pārējo dalībvalstu pēdējās instances tiesām. *Supreme Court* (Augstākā tiesa) bija zināms, ka argumenti, kas pamatoti ar LESD 351. pantu un *ICSID* konvenciju, ir izvirzīti ne vien Savienības tiesās, bet arī dalībvalstu tiesās notiekošajās tiesvedībās. Šo tiesvedību skaitam un faktam, ka tās norisinās dažādu valstu tiesās, bija vismaz jāpadara *Supreme Court* (Augstākā tiesa) īpaši piesardzīgu šajā ziņā.

173. Turklāt Komisija informēja *Supreme Court* (Augstākā tiesa), ka viena dalībvalsts tiesa – *Nacka Tingsrätt* (*Nacka* rajona tiesa, Zviedrija) –, balstoties uz tās interpretāciju, kas bija pretrunā interpretācijai, ko galu galā izmantoja *Supreme Court* (Augstākā tiesa), bija pasludinājusi

120 Turpat, 36. punkts un tajā minētā judikatūra.

121 Turpat, 41. punkts un tajā minētā judikatūra.

122 Skat. it īpaši pārsūdzētā sprieduma 99. un 102. punktu.

spriedumu, ar kuru tā noraidīja ieguldītāju prasījumus, kas pamatoti ar LESD 351. panta pirmo daļu. Tātad risks, ka varētu rasties atšķirīgas nostājas par LESD 351. panta pirmās daļas nozīmi un tvērumu un līdz ar to arī savstarpēji pretrunīgi tiesu nolēmumi par šo priekšmetu, bija gan reāls, gan aktuāls.

174. Šajā sakarā ir jāatgādina, ka Tiesa ir konsekventi atzinusi, ka tad, ja valsts pēdējās instances tiesai top zināms, ka vienas dalībvalsts tiesās vai starp vairāku dalībvalstu tiesām ir izveidojušies atšķirīgi judikatūras virzieni attiecībā uz tādas Savienības tiesību normas interpretāciju, kas piemērojama pamatlietā, tai ir jābūt īpaši uzmanīgai, novērtējot, vai pastāv pamatotas šaubas attiecībā uz aplūkojamās Savienības tiesību normas pareizu interpretāciju, un citastarp ir jāņem vērā prejudiciālā nolēmuma tiesvedības mērķis, proti, nodrošināt Savienības tiesību normu vienveidīgu interpretāciju [123].

175. Ceturtkārt, šķiet, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav ņēmusi vērā tiesību jautājuma, par kuru tā nolēma spriest, konstitucionālo lomu un tās nolēmuma iespējamo ietekmi uz Savienības tiesību sistēmu kopumā. Kā jau norādīts, LESD 351. panta pirmā daļa ir uzskatāma par gandrīz absolūtu ierobežojumu Savienības tiesību pārākuma principa darbībai. Ņemot vērā šā principa svarīgumu Savienības tiesību sistēmā, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nevarēja palikt nepamanītas šīs Līguma normas plašas interpretācijas sekas.

176. Turklāt ir jānorāda, ka atšķirībā no *Supreme Court* (Augstākā tiesa) gan *High Court* (Augstā tiesa), gan *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa) atteicās izvērtēt LESD 351. panta pirmās daļas piemērojamību, jo tas ir jautājums, kas bija izvirzīts *European Food* tiesvedībā Savienības tiesās un kas tādējādi varēja radīt savstarpēji pretrunīgu spriedumu risku saistībā ar šo tematu [124].

177. Tāpēc uzskatu, ka, lemjot par ieguldītāju prasījuma, kas pamatots ar LESD 351. panta pirmo daļu, pamatotību, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav ņēmusi vērā i) "Savienības tiesību īpašās iezīmes" un ii) "atšķirīgas judikatūras rašanās risku Savienībā". Tie ir elementi, kas saskaņā ar minēto judikatūru valsts pēdējās instances tiesai ir jāņem vērā, novērtējot, vai konkrētajā situācijā tai ir pienākums uzdot prejudiciālu jautājumu atbilstoši LESD 267. panta trešajai daļai.

178. Piektkārt un visbeidzot, uzskatu, ka, ņemot vērā šīs lietas apstākļus, tas, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) neiesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ir lēmums, kas neietilpst iestādes, kura veic tiesas funkcijas, rīcības brīvībā. Šajos secinājumos aplūkotie elementi liecina par juridiski sarežģītu lietu, ko vēl vairāk sarežģī vairāku administratīvo procesu un tiesas procesu paralēla norise Eiropas Savienībā, kuros galvenie jautājumi attiecas uz dažādu Savienības tiesību normu un principu piemērošanu. Konkrētāk, LESD 351. panta pirmās daļas interpretācija nebija uzskatāma par papildu vai otršķirīgu jautājumu, kas būtu varējis rosināt tiesu ekonomijas izmantošanu, bet gan jautājums, kas "attiecas uz šā strīda būtību" [125].

179. Turklāt nav konstatējama nekāda konkrēta informācija, kas liecinātu par īpašiem iemesliem, kuru dēļ lieta būtu jāizskata steidzamības kārtā. Tāpat arī nevar uzskatīt, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nevēršanos Tiesā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu būtu izraisījis nenozīmīgs pārpratums, kā tas varētu būt, piemēram, gadījumā, kad puses nav izvirzījušas vai

123 Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2015. gada 9. septembris, *Ferreira da Silva e Brito* u.c. (C-160/14, EU:C:2015:565, 42.–44. punkts), un 2021. gada 6. oktobris, *Consorzio Italian Management* un *Catania Multiservizi* (C-561/19, EU:C:2021:799, 49. punkts).

124 Skat. pārsūdzētā sprieduma 29., 32., 91. un 94. punktu.

125 Kā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) norādījusi pārsūdzētā sprieduma 96. punktā.

pilnīgi apspriedušas kādu tiesību jautājumu. Proti, daži lietas dalībnieki vairākkārt bija aicinājuši *Supreme Court* (Augstākā tiesa) uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu par LESD 351. panta pirmās daļas pareizu interpretāciju.

180. Tādēļ uzskatu, ka, ņemot vērā lietas apstākļus, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nevarēja ticami secināt, ka normas formulējuma un/vai spēkā esošās Savienības judikatūras dēļ i) LESD 351. panta pirmās daļas interpretācija nerada nekādas pamatotas šaubas un ii) izmantotā interpretācija ir tikpat acīmredzama arī Savienības tiesām un citu dalībvalstu pēdējās instances tiesām. Līdz ar to, neiesniegdama Tiesai prejudiciālus jautājumus par LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju, *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav izpildījusi LESD 267. panta trešajā daļā minēto pienākumu.

181. Šādos apstākļos uzskatu, ka trešais pamats šķiet pamatots, tomēr nav nepieciešams izvērtēt pārējo Komisijas pausto kritiku [126].

F. Ceturtais pamats: LESD 108. panta 3. punkta pārkāpums

1. Lietas dalībnieku argumenti

182. Ar ceturto pamatu Komisija apgalvo, ka Apvienotā Karaliste ir pārkāpusi LESD 108. panta 3. punktu.

183. Komisija uzsver, ka līdz ar to, ka tika atcelta nolēmuma izpildes apturēšana, ko bija noteikušas Apvienotās Karalistes tiesas, kuras lietu izskatīja zemākās instancēs, šis nolēmums kļuva izpildāms. Tātad no *Supreme Court* (Augstākā tiesa) sprieduma izrietot, ka ir jāmaksā nolēmumā norādītās summas. Kā apgalvo Komisija, šādas sekas ir tiešā pretrunā LESD 108. panta 3. punktā noteiktajam pienākumam atturēties no jebkādas darbības.

184. Komisija piebilst, ka *Supreme Court* (Augstākā tiesa) nav ņēmusi vērā arī iedibināto judikatūru, saskaņā ar kuru uz aizliegumu piešķirt valsts atbalstu, kas nav pienācīgi apstiprināts, var atsaukties, lai nepieļautu tādu valsts tiesu galīgo spriedumu izpildi, kuri būtu tiešā pretrunā pienākumam atturēties no jebkādas darbības [127].

2. Vērtējums

185. Lai gan Komisijas juridiskie argumenti principā šķiet pamatoti, uzskatu, ka šis pamats ir jānoraida.

186. Saskaņā ar LESD 108. panta 3. punktu dalībvalstīm, pirmkārt, jebkuri plāni piešķirt vai mainīt atbalstu ir jādara zināmi Komisijai un, otrkārt, tās nesāk īstenot šādus pasākumus, kamēr Komisija par tiem nav pieņēmusi galīgo lēmumu. Šā dubultā pienākuma (paziņošanas un atturēšanās no jebkādas darbības) nolūks ir nodrošināt, ka atbalsta shēma nevar sākt darboties,

[126] Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 4. oktobris, Komisija/Francija (Priekšnodoklis par ienākumiem no kapitāla un kustamas mantas) (C-416/17, EU:C:2018:811, 113. punkts).

[127] Konkrētāk, Komisija atsaucas uz 2007. gada 18. jūlija spriedumu *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 62. un 63. punkts).

iekams Komisija nav saprātīgā termiņā detalizēti izvērtējusi ierosināto pasākumu un vajadzības gadījumā sākusi formālo izmeklēšanas procedūru. Acīmredzot, galīgais mērķis ir izvairīties no tā, ka atbalsta saņēmējiem tiktu piešķirts nesaderīgs atbalsts [128].

187. Šajā gadījumā Komisija jau bija izskatījusi attiecīgo pasākumu (Rumānijas samaksāto atlīdzinājumu, kas ieguldītājiem piešķirta ar nolēmumu [129]) un 2015. gada galīgajā lēmumā to atzinusi par nesaderīgu valsts atbalstu.

188. Tik tiešām, kad *Supreme Court* (Augstākā tiesa) pasludināja pārsūdzēto spriedumu, Vispārējā tiesa jau bija atcēlusi Komisijas galīgo lēmumu. Tomēr Tiesā jau tika izskatīta apelācijas sūdzība par Vispārējās tiesas spriedumu.

189. Turklāt atcelšanas tiesvedība Savienības tiesās neattiecās uz lēmuma par procedūras sākšanu un/vai apturēšanas rīkojuma tiesiskumu. Iespējams, ka būtu lietderīgi norādīt, ka ieguldītāji nav apšaubījuši lēmuma par procedūras sākšanu tiesiskumu, lai gan principā tas bija iespējams [130]. Savukārt ieguldītāji vispirms apšaubīja apturēšanas rīkojuma tiesiskumu, lai gan pēc tam savu apgalvojumu atsauca [131].

190. Šajā kontekstā ir jāatgādina, ka uz Savienības iestāžu aktiem principā attiecas tiesiskuma prezumpcija, un līdz ar to tie rada tiesiskas sekas tik ilgi, kamēr tie nav atsaukti, anulēti pēc atcelšanas prasības vai pasludināti par spēkā neesošiem pēc prejudiciāla nolēmuma pieņemšanas vai iebildes par prettiesiskumu apmierināšanas [132].

191. Turklāt Vispārējās tiesas spriedumu nevar interpretēt (pat ne implicīti) tādējādi, ka tas nozīmētu, ka arī lēmums par procedūras sākšanu un apturēšanas rīkojums ir prettiesiski. Ir vispāratzīts, ka Savienības akta atcelšana nenozīmē, ka tā obligāti ietekmētu sagatavošanas aktus, un atceltā akta aizstāšanai paredzētā procedūra principā var tikt atsākta tieši tajā posmā, kad tika pieļauts pārkāpums [133].

192. Šajā lietā pamatojums, ar kādu Vispārējā tiesa atcēla 2015. gada galīgo lēmumu, bija speciāli saistīts ar pārskatāmo lēmumu [134]. Šāda Komisijas pieļauta kļūda, pat ja Tiesa apelācijas tiesvedībā to apstiprinātu, nebūtu ietekmējusi agrākā procesa stadijā pieņemto Komisijas lēmumu tiesiskumu. Proti, sekas Komisijai būtu tādas, ka tai būtu jāatsāk padziļināta pārbaude par apgalvoto atbalstu un pēc tam jāpieņem jauns lēmums par procedūras izbeigšanu, kam būtu jāatbilst Savienības tiesu konstatējumiem.

128 Vispārīgi un ar papildu atsaucēm skat. ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Viasat Broadcasting UK* (C-445/19, EU:C:2020:644, 17. un 18. punkts).

129 Skat. 2015. gada galīgā lēmuma 39. apsvērumu.

130 Skat., piemēram, spriedumu, 2016. gada 21. decembris, Komisija/*Hansestadt Lübeck* (C-524/14 P, EU:C:2016:971).

131 Rīkojums, 2016. gada 29. februāris, *Micula* u.c./Komisija (T-646/14, nav publicēts, EU:T:2016:135).

132 Skat. citastarp spriedumu, 2019. gada 10. septembris, *HTTS*/Padome (C-123/18 P, EU:C:2019:694, 100. punkts un tajā minētā judikatūra).

133 Skat. citastarp spriedumu, 2017. gada 21. septembris, *Riva Fire*/Komisija (C-89/15 P, EU:C:2017:713, 34. punkts).

134 Vispārējā tiesa spriedumā būtībā ir konstatējusi, ka ieguldītājiem piešķirtais atlīdzinājums vismaz daļēji attiecās uz laikposmu pirms Rumānijas pievienošanās Eiropas Savienībai. Vispārējā tiesa uzskata, ka Komisija ir pieļāvusi kļūdu, visu atlīdzinājumu kvalificēdama kā atbalstu un nenošķirdama atgūstamās summas, kas attiecas uz laikposmu pirms pievienošanās, no summām, kas attiecas uz laikposmu pēc pievienošanās.

193. Līdz ar to neatkarīgi no 2015. gada galīgā lēmuma statusa, tā kā lēmums par procedūras sākšanu un apturēšanas rīkojums bija spēkā esoši akti un radīja tiesiskas sekas, attiecībā uz apgalvoto atbalstu joprojām bija spēkā pienākums atturēties no jebkādas darbības [135].

194. Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 108. panta 3. punkta pēdējā teikumā ietvertajam aizliegumam izmaksāt plānoto atbalstu ir tieša iedarbība un tātad tas ir nekavējoties izpildāms [136], arī dalībvalstu tiesās [137]. Līdz ar to valsts tiesa, nevar uzdot izmaksāt atbalstu, par kuru Komisijai nav paziņots, kura saderību ar iekšējo tirgu pārbauda Komisija vai, vēl sliktāk, kurš jau ir atzīts par nesaderīgu ar iekšējo tirgu. Principā jebkurš šāds pieteikums būtu jānoraida, citādi tiktu pārkāpts LESD 108. panta 3. punkts [138].

195. Tādēļ pēc nolēmuma izpildes apturēšanas atcelšanas pārsūdzētā sprieduma nenovēršamās sekas bija tādas, ka Rumānijai principā bija pienākums izmaksāt apgalvoto atbalstu, neievērojot pienākumu atturēties no jebkādas darbības. Šķiet, ka šāda situācija izraisītu LESD 108. panta 3. punkta pārkāpumu.

196. Tik tiešām – kā Apvienotā Karaliste norādījusi atbildē uz Komisijas brīdinājuma vēstuli,– LESD 108. panta 3. punktā ir noteikts pienākums, kas principā ir jāuzņemas dalībvalstij, kura piešķir apgalvoto atbalstu [139]. Tomēr, kā pareizi norādījusi Komisija, no LES 4. panta 3. punkta izriet ikvienas dalībvalsts pienākums palīdzēt pārējām dalībvalstīm, lai veicinātu atbilstību Savienības tiesību aktiem, un atturēties no tādu pasākumu apstiprināšanas, kuri varētu kavēt vai apdraudēt šādu atbilstību [140].

197. Tāpēc piekrītu Komisijas viedoklim, ka Apvienoto Karalisti var uzskatīt par atbildīgu LESD 108. panta 3. punkta –kopsakarā ar LES 4. panta 3. punktu – pārkāpumā, ja viens no tās pasākumiem izraisa pienākuma atturēties no jebkādas darbības neizpildi attiecībā uz apgalvotā atbalsta pasākumu.

198. Ir jānorāda, ka šajā lietā Komisija nav iesniegusi nekādu informāciju par to, kā un kad nolēmuma izpilde Apvienotajā Karalistē, kas kļuva iespējama ar pārsūdzēto spriedumu, noveda pie tajā norādīto summu faktiskas samaksas.

199. Šajā ziņā atgādināšu, ka procedūrā sakarā ar pienākumu neizpildi Komisijai ir jāpierāda apgalvotie pārkāpumi un ir jāiesniedz Tiesai visa šim nolūkam nepieciešamā informācija, un Komisija nevar balstīties tikai uz kādu prezumpciju [141]. Turklāt saskaņā ar pastāvīgo judikatūru procedūru sakarā ar pienākumu neizpildi var izmantot vienīgi faktiska Savienības tiesību normu pārkāpuma gadījumā. Turpretim nav pieņemami vienkārši apgalvojumi par potenciāliem pārkāpumiem nākotnē vai to risku [142].

135 *Supreme Court* to būtībā ir atzinusi pārsūdzētā sprieduma 51. punktā. Vispārīgi par šo jautājumu skat. ģenerāladvokāta P. Mengoci [*P. Mengozzi*] secinājumos lietā *Deutsche Lufthansa* (C-284/12, EU:C:2013:442, 27.–29. punkts).

136 Skat., piemēram, spriedumu, 2019. gada 5. marts, *Eesti Pagar* (C-349/17, EU:C:2019:172, 88. punkts).

137 Turpat, 89.–91. punkts.

138 Skat. citastarp spriedumu, 2023. gada 12. janvāris, DOBELES HES (C-702/20 un C-17/21, EU:C:2023:1, 121. punkts).

139 Šīs tiesību attiecīgajā daļā ir teikts: "*Attiecīgā* dalībvalsts nesāk īstenot pašas ierosinātos pasākumus, kamēr [valsts atbalsta procedūra] nav [beigusies] ar galīgo lēmumu." (mans izcēlums)

140 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 1988. gada 27. septembris, *Matteucci* (235/87, EU:C:1988:460, 19. punkts).

141 Skat., piemēram, spriedumu, 2020. gada 10. novembris, Komisija/Itālija (PM_{10} robežlielumi) (C-644/18, EU:C:2020:895, 83. punkts un tajā minētā judikatūra).

142 Šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 16. oktobris, Ungārija/Slovākija (C-364/10, EU:C:2012:630, 68.–71. punkts).

200. Tātad, lai gan piekrītu Komisijai, ka pārsūdzētais spriedums, šķiet, principā varētu izraisīt LESD 108. panta 3. punktā noteiktā pienākuma atturēties no jebkādas darbības pārkāpumu, kas būtu attiecināms uz Apvienoto Karalisti, nav konstatējams neviens pierādījums par to, ka faktiski būtu noticis šāds pārkāpums.

201. Manuprāt, šā iemesla dēļ Komisijas ceturtais pamats nešķiet pamatots.

VI. Par tiesāšanas izdevumiem

202. Saskaņā ar Tiesas Reglamenta 138. panta 1. punktu lietas dalībniekam, kuram spriedums ir nelabvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs.

203. Līdz ar to, ņemot vērā, ka Komisija ir prasījusi atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tās prasība lielā mērā ir apmierināta, ir jāpiespriež Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

VII. Secinājumi

204. Ņemot vērā iepriekš izklāstīto, ierosinu Tiesai:

– atzīt, ka, tā kā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) ar 2020. gada 19. februāra spriedumu *Micula* pret Rumāniju ir atteikusies apturēt tiesvedību un ir spriedusi par LESD 351. panta pirmās daļas interpretāciju, lai gan tas pats jautājums bija izlemts ar spēkā esošiem Komisijas lēmumiem un atradās izskatīšanā Savienības tiesās, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste ir pārkāpusi LES 4. panta 3. punktu kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu;

– atzīt, ka, tā kā *Supreme Court* (Augstākā tiesa) kā pēdējās instances tiesa nav uzdevusi Tiesai prejudiciālu jautājumu par to, kā interpretēt Savienības tiesību normu, kas nav nedz *acte clair*, nedz *acte éclairé*, Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste ir pārkāpusi LESD 267. panta trešo daļu kopsakarā ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu;

– pārējā daļā prasību noraidīt;

– piespriest Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotajai Karalistei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus saistībā ar šo tiesvedību.